

King made by the People

Martin Luther King, Jr. en het lokaal activisme in de strijd voor burgerrechten
in Montgomery en Birmingham in de jaren '50 en '60.

Scriptie Amerikanisatiek
Sacha van Keulen, 3857468
Definitieve versie
Inleverdatum: 20 januari 2014
Begeleidster: Laura Visser-Maessen
Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	3 – 9
Hoofdstuk 2: Montgomery	10 – 22
Hoofdstuk 3: Birmingham	23 – 40
Hoofdstuk 4: Conclusie	41 – 44
Literatuurlijst	45 – 47

Hoofdstuk 1: Inleiding

I still have a dream, a dream deeply rooted in the American dream.

I have a dream that one day this nation will rise up, live out the true meaning of its creed: 'We hold these truths to be self evident, that all men are created equal.'

– Martin Luther King, Jr. (28 augustus 1963).¹

Deze befaamde woorden van Martin Luther King, Jr. galmen nog altijd na in de wereld van tegenwoordig. Letterlijk ‘galmen’, als de technomuziek van DJ Bakermat (geboren 1991), die met zijn hit ‘Vandaag’ uit 2012 deze exacte woorden van King liet weerklinken onder een stevige beat.² Hieruit blijkt de populariteit die King nog altijd geniet bij zowel de jongere als oudere generatie. Samen herdachten zij op 28 augustus 2013 Kings ‘I have a Dream’ speech, die hij vijftig jaar geleden hield tijdens de *March on Washington*. In het collectieve geheugen komt een heroïsch beeld van King naar voren als de befaamde leider van de burgerrechtenbeweging. Zo beschrijft Fred Powledge dat ‘in the minds of untold numbers of Americans, for example, the Reverend Dr. Martin Luther King, Jr. was the civil rights movement. Thought it up, led it, produced its victories, became its sole martyr.’³ Zijn iconische status heeft hem tot een *larger-than-life* figuur gemaakt. Meer dan 730 straten en plaatsen in de Verenigde Staten zijn naar hem vernoemd en sinds 1983 is zijn verjaardag zelfs een nationale feestdag.

In deze beeldvorming is echter nauwelijks plaats voor mogelijke tekortkomingen in zijn visie.⁴ King is verheerlijkt, onthecht van zijn eigen overtuigingen en meer radicale systeemkritiek. Zo is er geen ruimte voor King die Amerika verweet de ‘Greatest purveyor of violence in the world’ te zijn, toen hij zich uitsprak tegen de Vietnamoorlog in 1967. Of voor King die het kapitalisme bekritiseerde als bron van ongelijkheid tijdens zijn ‘Poor Peoples

¹ Martin Luther King, Jr., ‘I have a dream speech’, *A Call to Conscience: The Landmark Speeches of Dr. Martin Luther King, Jr.*, ed. Clayborne Carson en Kris Shepard (New York 2001).

² Liedje ‘Vandaag’ van Bakermat, zie <http://www.youtube.com/watch?v=yzCWGGG2gQc>.

³ Fred Powledge, *Free at Last* (New York 1991), XIV.

⁴ Manfred Berg, ‘King, Martin Luther, Jr.’, in: Paul Finkelman ed., *Encyclopaedia of African-American History, 1896 to the Present: From the Age of Segregation to the Twenty-first Century* (Oxford 2009), 106; James H. Cone, *Martin & Malcolm & America: a Dream or a Nightmare* (New York 1991), 289, 293.

Campaign' in 1968. Toch zijn beide gebeurtenissen van groot belang om Kings filosofie te begrijpen.⁵

King groeide op in Atlanta waar zijn vader een bekende pastoor was. Hij genoot een goede educatie en behaalde een doctoraat in theologie. Op vijftientwintjarige leeftijd werd hij pastoor van de *Dexter Baptist Church* in Montgomery, Alabama. Zowel op de universiteit als in de kerk had hij zich expressief taalgebruik eigen gemaakt. Deze retorica zou hij in zijn carrière als leider van diverse protestbewegingen veelvuldig inzetten. Deze carrière begon in Montgomery, waar hij als hoofd van de plaatselijke protestorganisatie in 1955-1956 een busboycot leidde. Met zijn optreden in Montgomery verwierf hij nationale prominentie en in de daaropvolgende jaren werd hij als nationale leider gevraagd verschillende lokale protestbewegingen te assisteren, zoals in Birmingham in 1963, St. Augustine in 1964, Selma in 1965 en Chicago in 1966. Bovendien luisterde de wereld aandachtig naar zijn befaamde 'Dream speech' die hij in 1963 hield tijdens de *March on Washington*. Vanaf de jaren 1955 tot aan zijn dood in 1968 is King het gezicht gaan vormen van de beweging voor burgerrechten.⁶

De hierboven beschreven iconische beeldvorming rondom King kreeg al vorm in de laatste jaren van zijn leven. Zo werd hij in 1964 door *Time* uitgeroepen tot 'Man of the Year' en kreeg hij datzelfde jaar de Nobelprijs voor de Vrede.⁷ In hoeverre kan King echter als individu verantwoordelijk worden gehouden voor de verdiensten van de burgerrechtenbeweging? Door King te verheffen als de prominente nationale leider die successen teweegbracht in de strijd voor burgerrechten, wordt namelijk de inzet van duizenden lokale mensen overschaduwd.⁸

Deze onderzoeksscriptie gaat in op de spanning tussen het nationale en het lokale activisme en concentreert zich daarmee op de volgende hoofdvraag: Hoe verhoudt de rol van Martin Luther King, Jr. zich tot het lokale activisme in de strijd voor burgerrechten in Montgomery en Birmingham? Daarmee is gekozen voor twee casestudies als onderzoeksstrategie: Montgomery en Birmingham, die om drie redenen relevant zijn om te onderzoeken. Allereerst vonden hier beroemde, geslaagde protestacties plaats binnen de

⁵ Edward P. Morgan, 'The Good, the Bad, and the Forgotten: Media Culture and Public Memory of the Civil Rights Movement', in: Renee C. Romano en Leigh Raiford ed., *The Civil Right Movement in American Memory* (Georgia 2006), 137-166, 141.

⁶ Clayborne Carson, 'King, Martin Luther, Jr.', in: Jack Salzman ed., *Encyclopaedia of African-American culture and history* (New York 1996), 1542-1545.

⁷ David Garrow, 'Legacy Martin Luther King, Jr.', in: Jack Salzman ed., *Encyclopaedia of African-American culture and history* (New York 1996), 1547.

⁸ Renee C. Romano en Leigh Raiford ed., *The Civil Right Movement in American Memory* (Georgia 2006), 10-11.

burgerrechtenbeweging, waarbij door goede documentatie kan worden onderzocht wie welke bijdrage leverde aan het succes. Ten tweede speelde King in beide protestbewegingen een leidende rol. Hierbij maakte Kings rol bovendien een ontwikkeling door, hetgeen inzicht geeft in de verhoudingen tussen het lokale aandeel en King. In Montgomery begon hij namelijk als onderdeel van het lokale protest, terwijl hij in Birmingham als nationale leider van buitenaf werd gevraagd om te assisteren. Als laatste lag de opzet van het protest in beide gevallen in het lokale activisme, dat al jaren tegen racisme streed.⁹ Deze drie redenen geven dus inzicht in de rol van King en het aandeel van het lokale activisme. De term ‘lokale activisme’ duidt op alle acties die niet op nationaal niveau werden georganiseerd en waarvan King niet de initiator is geweest.

Dit onderzoek plaatst zich in het academische debat over leiderschap in de burgerrechtenbeweging, waarin doorgaans twee stromingen zijn te herkennen: de klassieken en de revisionisten.¹⁰ De klassieken analyseerden vanaf de late jaren '60 en de jaren '70 de burgerrechtenbeweging vanuit het *Great Man* paradigma.¹¹ In deze visie werd de strijd opgevat als een landelijke beweging die door de inzet van nationale organisaties en leiders successen in de vorm van nieuwe wetgeving teweegbracht. Dit getuigde van een top-down benadering, waarin een belangrijke rol werd toegekend aan Martin Luther King, Jr., die de strijd op nationaal niveau zou hebben geleid. Voor aanhangers van het *Great Man* paradigma verwijst de term ‘Civil Rights Movement’ naar de jaren 1954/1955-1965 waarin King als prominente leider optrad.¹² Deze begon met de *Brown v. Board of Education* in 1954, waarin

⁹ David Garrow ‘Martin Luther King, Jr., and the Spirit of Leadership’, in: P.J. Albert en Ronald Hoffman ed., *We shall overcome: Martin Luther King, Jr., and the Black Freedom Struggle* (New York 1990), 20-25.

¹⁰ Het klassieke beeld werd op meerdere punten aangevallen. De ‘Long Movement’ these is een overkoepelende term voor alle revisionisten en deze term wordt door Sundiata Keita Cha-Jua en Clarence Lang uitgelegd aan de hand van vier kenmerken. Ten eerste benadrukten de revisionisten de continuïteit tussen de Civil Rights en Black Power Movement. Zij zagen het als één langdurige vrijheidsstrijd. Ten tweede beargumenteerden zij dat de vrijheidsstrijd niet van 1954-1965 plaatsvond, maar al vanaf de jaren '30 en '40 tot de jaren '80. Ten derde stelden ze dat het verschil tussen de zuidelijke en noordelijke vrijheidsstrijd overdreven was en dat racisme landelijk plaatsvond. Het vierde punt legde de nadruk op het belang van het lokaal activisme en is daarmee van belang voor deze onderzoeksscriptie, zie Sundiata Keita Cha-Jua en Clarence Lang ‘The ‘Long Movement’ as Vampire: Temporal and Spatial Fallacies in Recent Black Freedom Studies,’ *Journal of African American History* 92, no. 2 (Maart 2007), 265-267, 275.

¹¹ Voorbeelden van biografieën die Kings rol zegenvieren zijn Lawrence D. Reddick, *Crusader without violence: A biography of Martin Luther King, Jr.* (New York 1959) en Lerone Bennett, *What manner of man: a biography of Martin Luther King, Jr.* (Chicago 1964). In 1970 verscheen *King: a Filmed Record: Montgomery to Memphis*, door Ely Landau. Dit was een Amerikaanse documentaire over het publieke leven van King vanaf de Montgomery busboycot in 1955 tot aan dood in 1968, waarin tevens zijn rol werd verheerlijkt.

¹² Deze periodisering komt overeen met ‘klassieke fase’ van de vrijheidsstrijd, zoals Afro-Amerikaanse burgerrechtenactivist Bayard Rustin deze typeerde. Deze fase begon met de *Brown v. Board of Education* in 1954 en eindigde met de invoering van de *Voting Right Act* in 1965. Deze periodisering benadrukte de discontinuïteit van de klassieke fase met de vrijheidsstrijd van de periode ervoor en met de Black Power Movement erna, zie Jaqueline Down Hall, ‘The Long Civil Rights Movement and The Political Uses of the

het hooggerechtshof de raciale segregatie in het onderwijs als ongrondwettelijk verklaarde. Deze werd gevolgd door de Montgomery busboycot in 1955, waarin King nationale betekenis verwierf. Het succes van de *Voting Rights Act* in 1965 markeerde het einde van de burgerrechtenbeweging. Kings campagne om stemrecht voor zwarten te krijgen in Selma, 1965, Alabama, had volgens dit paradigma hieraan een belangrijke bijdrage geleverd.¹³

Een voorbeeld van een werk dat zich focust op de rol die King heeft gespeeld in de burgerrechtenbeweging is *Bearing the Cross: Martin Luther King, Jr., and the Southern Christian Leadership Conference*.¹⁴ Dit prominente boek van de vooraanstaande historicus David Garrow won in 1987 de Pulitzer Prize voor beste biografie. Garrow heeft getracht de feiten over Kings rol in de afzonderlijke campagnes voor zichzelf te laten spreken, maar benadrukt door het boek heen de betekenis die King heeft gespeeld. Daarmee past het werk binnen het *Great Man* paradigma.¹⁵

Het *Great Man* paradigma schiet tekort doordat het voornamelijk de nadruk legt op de rol van Martin Luther King, Jr. in de burgerrechtenbeweging. King wordt verheven tot de grote leider en initiator van het protest en daarmee veelal individueel verantwoordelijk gehouden voor de vele behaalde successen. Deze interpretatie van het verleden is niet alleen foutief, maar heeft tevens implicaties voor toekomstig activisme. Door de rol van grote leiders te overschatten kan het gevoel onder ‘gewone’ mensen ontstaan dat ze geen *agency* bezitten (om hun leven te veranderen) en sociale veranderingen alleen met behulp van charismatische leiders kunnen worden bewerkstelligd. Deze passieve opstelling zou toekomstig activisme kunnen ondermijnen.¹⁶

Het *Local People* paradigma sprong terecht in op deze tekortkoming en bekritiseerde de *Great Man* benadering. Vanaf de '80 tot aan de jaren '90 verschenen onderzoeken van revisionisten als Clayborne Carson, Aldon Morris, William H. Chafe, Robert J. Norrell en

Past,' *Journal of American History* 91, no. 4 (Maart 2005); 1233-1263, 1234 doorverwijzing naar Bayard Rustin, *Down the Line: The Collected Writings of Bayard Rustin* (Chicago, 1971), 111

¹³ Steven F. Lawson, 'Freedom Then, Freedom Now: The Historiography of the Civil Rights Movement,' *American Historical Review* 96, no.2 (April 1991), 464; Cha-Jua en Lang 'The "Long Movement" as Vampire', 266; Hall, 'The Long Civil Rights Movement and The Political Uses of the Past,' 111; Laura Visser-Maessen, 'A Lot of Leaders? Robert Parris Moses, SNCC, and Leadership in the Production for Social Change during the American Civil Rights Movement, 1960-1965.' PhD diss., Universiteit Leiden, 2013, 11-12; Owen J. Dwyer, 'Interpreting the Civil Rights Movement: Contradictions, Confirmation, and the Cultural Landscape', in: Renee C. Romano en Leigh Raiford ed., *The Civil Right Movement in American Memory* (Georgia 2006), 5-27, 10-15.

¹⁴ David J. Garrow, *Bearing the Cross: Martin Luther King, Jr., and the Southern Christian Leadership Conference* (New York 1986).

¹⁵ Adam Fairclough, 'State of the Art: Historians and the Civil Rights Movement', *Journal of American Studies* 24, No. 3 (December 1990), 387-398, 392.

¹⁶ Renee C. Romano en Leigh Raiford ed., *The Civil Right Movement in American Memory* (Georgia 2006), xix, 15, 141; Albert, *We shall overcome*, 6, 81, 248.

John Dittmer.¹⁷ Zij beargumenteerden vanuit de lokale invalshoek dat de lokale activisten de drijfveer van de burgerrechtenbeweging waren en niet nationale leiders zoals King. De nadruk werd gelegd op het *grass roots* niveau; het gewone volk dat zich ging verzetten tegen het plaatselijk racisme dat zij ondervonden.¹⁸ Hiermee werd in tegenstelling tot het *Great Man* paradigma – die de massa zag als middel om tot wetgeving te komen – de massa getypeerd als onafhankelijke sociale kracht om racisme te ondermijnen. Lokale activisten hadden eigen doelen, strategieën, tactieken en leiders, die apart van het nationale activisme dienden te worden geanalyseerd.¹⁹ Dit impliceert dat individuen wel degelijk *agency* bezaten en daarmee invloed op hun eigen leven.

Voorstander van deze bottom-up benadering van het *Local People* paradigma is de eerdergenoemde Clayborne Carson. Hij benadert de vrijheidsstrijd namelijk als een sociale beweging op lokaal niveau in plaats van als een politieke beweging op nationaal niveau. Daarmee ondermijnt hij de veronderstellingen van het *Great Man* paradigma ‘that national leaders, notably Martin Luther King, orchestrated local protest movements in their effort to alter national public opinion and national policy,’ aldus Carson.²⁰ Volgens Carson had de Afro-Amerikaanse strijd veel meer doelen dan gelijke politieke burgerrechten. Het was voornamelijk een sociale vrijheidsstrijd ‘to create new social identities for participants and for all Afro-Americans’. Om deze reden suggereert hij in 1986 dat de term ‘Civil Rights Movement’ vervangen zou moeten worden door ‘Black Freedom Struggle.’²¹

Tevens overtuigd van de lokale aanpak is J. Mills Thornton, die stelt dat het protest altijd lokaal van origine was: ‘the national organizations built upon movements initiated locally.’ In zijn boek *Dividing Lines: Municipal Politics and the Struggle for Civil Rights in Montgomery, Birmingham, and Selma* beargumenteert Thornton dat de structuur van de gemeentelijke politiek bepalend was voor het ontstaan van lokale protestbewegingen in

¹⁷ Zo verscheen het werk van Aldon D. Morris, *The Origins of the Civil Rights Movement: Black Communities Organizing for Change* (New York, 1984) over de sociale context van de zwarte strijd. Morris benadrukt het belang van de bestaande organisatiestructuur van waaruit het lokaal activisme werd geleid. Dezelfde conclusie komt naar voren in zijn artikel, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered. An Analysis of the Dynamics and Tactics of Mobilization’, *American Sociological Review* vol. 58, nr. 2 (1993) dat later in deze scriptie besproken zal worden. Bovendien werd vanuit een lokaal perspectief onderzoek gedaan naar onafhankelijke plaatselijke protestbewegingen zoals William H. Chafe *Civilities and Civil Rights: Greensboro, North Carolina, and the Black Struggle for Freedom* (Oxford 1980), Robert J. Norrell, *Reaping the Whirlwind: The Civil Rights Movement in Tuskegee* (New York 1985) en John Dittmer, *Local People: the Struggle for Civil Rights in Mississippi* (Urbana 1994).

¹⁸ Lawson, ‘Freedom Then, Freedom Now’, 464; Cha-Jua en Lang ‘The ‘Long Movement’ as Vampire’, 267.

¹⁹ Clayborne Carson, ‘Civil Rights Reform and the Black Freedom Struggle,’ in *The Civil Rights Movement in America*, ed. Charles W. Eagles (Mississippi 1986), 24.

²⁰ Carson, ‘Civil Rights Reform and the Black Freedom Struggle,’ 22.

²¹ *Ibidem*, 21, 23, 27 (citaat).

Montgomery, Birmingham en Selma. Vanuit deze politieke invalshoek kunnen volgens Thornton de acties van alle deelnemers in de lokale burgerrechtenbeweging begrepen worden.²²

Het *Local People* paradigma kent ook zijn beperkingen. Doordat het de nadruk legde op hoe plaatselijke individuen voor sociale veranderingen zorgden, werd het belang van King als individuele leider gereduceerd, omdat het niet het accent wilde leggen op ‘Great men make history’. Dit terwijl King in eerste instantie als lokale leider begon in de Montgomery busboycot, waarmee hij nationale prominentie verkreeg. Bovendien was King zich vanaf het begin af aan bewust van de spanningen tussen het nationale en lokale activisme en zijn rol als leider hierin. Dit blijkt bijvoorbeeld uit zijn woorden op 10 december 1964 toen hij de Nobelprijs voor de Vrede in ontvangst nam namens duizenden onbekende vrijheidsstrijders: ‘I say I come as a trustee (...) I accept this prize on behalf of all men who love peace and brotherhood’²³ King realiseerde zich dat het werkelijke succes van de burgerrechtenbeweging berustte op het lokale activisme.²⁴ Het *Local People* paradigma had door hun lokale perspectief geen aandacht voor hoe King zelf reflecteerde op zijn rol als nationale leider.

Daarnaast bekeek het *Local People* paradigma de strijd uitsluitend op lokaal niveau. Daardoor besteedt het te weinig aandacht aan de manier waarop nationale leiders als King lokale kwesties ondersteunden. In hoeverre wist King bijvoorbeeld met zijn charismatische leiderschap en nationale status een lokale zaak effectief onder nationale aandacht te brengen? Om zo financiële en politieke steun af te dwingen van bijvoorbeeld invloedrijke figuren in het Noorden.²⁵

Kortom, beide paradigma’s bieden essentiële inzichten, maar kennen tevens tekortkomingen. Daarom zal deze bachelorscriptie de relevante implicaties van beide verenigen en een middenweg kiezen in het academische debat. Net als het *Great Man* paradigma focust het zich op de waarde van Kings leiderschap. Dit wordt gecombineerd met het *Local People* paradigma dat inzicht geeft in hoe het lokale activisme zich inzette voor raciale gelijkheid. Hiermee sluit deze bachelorscriptie aan bij recent onderzoek dat vanaf het

²² J. Mills Thornton, *Dividing Lines: Municipal Politics and the Struggle for Civil Rights in Montgomery, Birmingham, and Selma* (Alabama 2006), 4 (citaat), 9, 18-19.

²³ Martin Luther King, Jr. ‘Acceptance Speech Nobel Peace Prize 10 december 1964’ (versie januari 2014) http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-acceptance_en.html (17 januari 2014).

²⁴ David Garrow, ‘King, Martin Luther, Jr.’ in: Jack Salzman ed., *Encyclopaedia of African-American culture and history* (New York 1996), 1547.

²⁵ Nathan Huggins, ‘Commentary’, in: P.J. Albert en Ronald Hoffman ed., *We shall overcome : Martin Luther King, Jr., and the Black Freedom Struggle* (New York 1990), 80; Laura Visser-Maessen, college maandag 4 november 2013, Universiteit Utrecht.

einde van de twintigste eeuw een interactief model tracht te hanteren.²⁶ Een voorstander van deze middenpositie is Nathan Huggins (1927-1989), een historicus in African-American studies. Huggins erkende het belang van het *grass roots* activisme, maar benadrukte tevens dat King als individu niet inwisselbaar was en daarmee van belang was voor het verloop van de burgerrechtenbeweging. Wel moest worden voorkomen dat King een iconische status kreeg: ‘The problem is how one deals with the historical person in a balanced way so that he or she does not become an icon.’²⁷ Om tot een grondige analyse van het lokale en het nationale activisme te komen zal deze onderzoeksscriptie Kings rol afzetten tegen het lokale activisme op twee specifieke plaatsen: in Montgomery en Birmingham.

Zowel in Montgomery als Birmingham wordt gekeken hoe Kings acties zich verhielden tot het ontstaan en voortbestaan van de lokale bewegingen. In beide hoofdstukken zal daarom achtereenvolgens ingaan worden op de volgende deelvragen: de aanwezigheid van protest voordat King erbij betrokken werd; wie het initiatief tot actie nam; Kings rol in het verloop van het protest en of er sprake was van continuïteit van verzet na Kings vertrek. In hoofdstuk drie wordt tevens belicht hoe de doelen van King als nationale leider verschilden van de lokale doelen van de Birmingham Campagne. Logischerwijs kan dit niet in Montgomery, omdat King hier zelf onderdeel van het lokale activisme was en dus dezelfde doelen voor ogen had. Aan de hand van deze opbouw kan de hoofdvraag worden beantwoord: hoe Kings rol zich verhiel tot het lokale activisme.

Gebruik wordt gemaakt van primaire bronnen, zowel speeches als memoires van Martin Luther King en Jo Ann Robinson, een lokale activiste in Montgomery. Memoires zijn iemands persoonlijke visie op gebeurtenissen uit het verleden, waarvan hijzelf onderdeel uitmaakte. Daarmee zijn ze extreem gekleurd. Speeches zijn transcripties van de exacte woorden die iemand heeft gezegd en zijn daarmee relevant om iemands subjectieve beeld op het verleden weer te geven.²⁸ Bewust van de subjectiviteit van deze primaire bronnen, zullen deze worden afgezet tegen secundaire literatuur. Zo wordt een beeld geschetst over de rol van King en het aandeel van het lokale activisme in burgerrechtenbeweging in Montgomery en Birmingham.

²⁶ Lawson, ‘Freedom Then, Freedom Now’, 457; Cha-Jua en Lang ‘The “Long Movement” as Vampire’, 267. Een voorbeeld van een onderzoek dat het interactieve model hanteren is Charles M. Payne, *I've Got the Light of Freedom: The Organizing Tradition and the Mississippi Freedom Struggle* (Berkeley 1995), gebaseerd op zowel mondelingen getuigenissen van prominente nationale leiders als onbekende lokale activisten.

²⁷ Huggins, ‘Commentary’, 87, 88 (citaat).

²⁸ John Tosh, *The Pursuit of History* (New York 1984), 88-95

Hoofdstuk 2: Montgomery

‘The bus boycott originated in the demeaning, wretched, intolerable impositions and conditions that black citizens experienced in a caste system commonly called segregation.’

– Jo Ann Robinson.²⁹

Raciale segregatie in het bussysteem bestond in het zuiden van Amerika al vanaf het begin van de twintigste eeuw. Dit zorgde ook in Montgomery, de derde grootste stad van Alabama, voor protest. De zwarte gemeenschap diende gehoor te geven aan dit beleid, maar verbittering, vernedering en woede groeide. Op 5 december 1955 resulteerde deze groeiende onvrede in een massale boycot van de bussen door de 50.000 Afro-Amerikanen die de zwarte gemeenschap daar telde. Deze boycot zou pas dertien maanden later, op 21 december 1956, succesvol eindigen nadat het hooggerechtshof zich uitsprak voor de integratie in bussen.³⁰ Martin Luther King, Jr. werd de voornaamste woordvoerder van het protest en verkreeg met zijn rol nationale bekendheid. Hoe lang was echter al sprake van een lokale strijd voordat King kwam en door wie? Wie nam het initiatief tot het protest? Hoe verliep de boycot en wat was Kings rol hierin? Was er sprake van continuïteit van protest na het vertrek van King? Aan de hand van deze deelvragen zal worden geanalyseerd welke rol King heeft gespeeld in het protest in Montgomery en welk aandeel kan worden toegeschreven aan de lokale activisten.

1.1 Lokaal protest voor King

In Montgomery werd in de jaren '50 het raciale segregatiebeleid door het lokaal verzet op verschillende terreinen aangevallen.³¹ Zo bestond een groeiende onvrede binnen de zwarte gemeenschap over de segregatie in openbare bussen. Het busbedrijf National City Line hanteerde de volgende busindeling: een bus bevatte 36 stoelen waarvan de eerste tien stoelen

²⁹ Jo Ann Robinson, *The Montgomery Bus Boycott and the Women Who Started It* (Tennessee 1987), 8.

³⁰ Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 7-8.

³¹ J. Mills Thornton beschrijft in zijn boek de verschillende terreinen waarop segregatie werd aangevallen. Ten eerste werd de segregatie van publieke scholen met de *Brown v. Board of Education* in mei 1954 als ongrondwettelijk verklaard. De werkelijke integratie van Afro-Amerikanen in blanke scholen bleek echter ook in Montgomery niet vanzelfsprekend en zorgde voor protest. Ten tweede richtte het protest zich in Montgomery op de integratie van de politiemacht. Op 3 mei 1954 slaagde dit protest erin het politiedepartement te hervormen door zeven zwarte ambtenaren aan te nemen. Ten derde zetten lokale activisten zich in voor nieuwe parken en speeltuinen in zwarte wijken van de stad. Deze eis escaleerde in januari 1955 in heviger protest. Ten slotte verzette de zwarte gemeenschap zich in toenemende mate tegen de segregatie in openbare bussen. Dit laatste punt van verzet staat centraal in dit eerste hoofdstuk. Zie J. Mills Thornton, *Dividing Lines: Municipal Politics and the Struggle for Civil Rights in Montgomery, Birmingham, and Selma* (Alabama 2006), 41.

onvoorwaardelijk gereserveerd waren voor blanken, ook als er geen blanke passagiers in de bus zaten. De tien stoelen achterin de bus waren gereserveerd voor Afro-Amerikanen. Het was de taak van de buschauffeur om de overige zestien stoelen proportioneel over de inzittenden te verdelen. In de praktijk schoof de raciale scheidslijn altijd naar achteren, wat inhield dat zwarten moesten opstaan om blanken te laten zitten. De vernedering die zwarten voelden wanneer zij publiekelijk gedwongen werden deze wettelijke discriminatie te accepteren werd nog eens versterkt doordat buschauffeurs regelmatig zwarten beledigden.³²

Dit gesegregeerde busbeleid was op twee punten in strijd met de ordonnantie die Montgomery in augustus 1900 had uitgedragen. Ten eerste dienden zwarten alleen op te staan als een vrije stoel voor hen beschikbaar was. Ten tweede mocht het busbedrijf de eerste tien stoelen niet onvoorwaardelijk reserveren voor blanken, waardoor zwarten moesten staan terwijl er lege stoelen waren.³³ Daarom kwamen de lokale activisten in actie.

Deze activisten stelden op 28 oktober 1952 aan de blanke autoriteit van Montgomery voor om hetzelfde zitsysteem toe te passen dat in Mobile, Alabama, al sinds 1917 was ingevoerd. Daar vulden blanken vanaf de voorkant de bus en zwarten vanaf de achterkant. De raciale scheidslijn was daar waar de rassen elkaar ontmoeten en werd alleen aangepast als passagiers uitstapten. Dit systeem was niet in strijd met de ordonnantie van Montgomery, want zo hoefden zwarten niet te staan tegenover lege gereserveerde ‘blanke’ zitplaatsen. Zij beoogden dus in eerste instantie niet een afschaffing van segregatie, maar een gesegregeerd systeem dat voor hen acceptabel was.³⁴

In de periode 1949-1955 vormde de *Women's Political Council* (WPC) de drijfveer van dit lokaal verzet. Deze organisatie was in 1946 door Mary Fair Burks opgericht, waarna Jo Ann Robinson het leiderschap in 1950 van Burks overnam. Robinson (1912-1992) was in 1949 naar Montgomery gekomen om Engels te doceren aan Alabama State College. In datzelfde jaar werd ze slecht behandeld door een buschauffeur en dit overtuigde haar dat de WPC zich actief in moest inzetten tegen bussegregatie.³⁵ Zo werden in 1952 en 1953 verschillende bijeenkomsten georganiseerd met het stadsbestuur, waarbij naast de WPC ook andere prominente zwarte leiders als Edgar Nixon en Rufus Lewis aanwezig waren. Edgar Nixon (1899-1987) was een belangrijke zwarte vakbondsleider met een uitgebreid netwerk in Montgomery. Hij was oprichter van de lokale branche van de *Brotherhood of Sleeping Car*

³²Thornton, *Dividing Lines*, 42-44.

³³Ibidem, 42-44.

³⁴Ibidem, 45-46, 56.

³⁵Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 9-17; Jeannye Thornton, ‘Forty years ago, ordinary people made history’ in: *U.S. News & World Report*, 12/11/95, Vol. 119, Issue 23, 52-55.

Porters, de eerste nationale zwarte vakbond, en hoofd van de *Progressive Democratic Association*, een politieke organisatie van Afro-Amerikaanse democraten in Alabama. Bovendien was hij voormalig president van de lokale tak van de *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP), een belangrijke nationale burgerrechtenorganisatie sinds 1909. Rufus Lewis (1919-1999) de president van de *Citizens' Steering Committee*, een organisatie die zich inzette voor het registreren van zwarte stemgerechtigden.³⁶

In deze bijeenkomsten was het echter Robinson die als voornaamste woordvoerder naar voren trad. Ze eiste onder andere een zitsysteem zoals in Mobile.³⁷ Het Stadsbestuur ging niet in op de eisen en de bijeenkomsten leverden geen verbeteringen op. Op 21 mei 1954 stuurde Robinson daarom een brief naar Burgemeester W.A. Gayle, waarin ze hem waarschuwde voor opkomend zwart protest, dat wel eens zou kunnen uitmonden in een busboycot. Ze stelde dat drie van de vier passagiers Afro-Amerikanen waren, dus dat bussen niet konden rijden zonder hun ondersteuning.³⁸ Later vertelde Robinson in haar memoires: 'It was during the 1954-1955 period, when complaints [about bus segregation] multiplied, that the WPC prepared to stage a bus boycott when the time was ripe and the people were ready.'³⁹ Hieruit blijkt dat de WPC al langer bezig was met de voorbereidingen voor een busboycot, maar op het juiste moment wachtte.

Op 2 maart 1955 deed zich een incident voor waardoor de weerstand tegen bussegregatie toenam. Een vijftienjarige scholier, Claudette Colvin, weigerde op te staan van haar zitplaats die gereserveerd was voor blanke passagiers. Ze werd door de politie uit de bus gesleept en gearresteerd. Zowel Robinson als Nixon hoopte dat dit de juridische testcase was waarmee ze het busbeleid wettelijk konden aanvechten. Om verschillende redenen⁴⁰ bleek de Colvin kwestie echter niet geschikt en ook de daaropvolgende bijeenkomsten met het

³⁶ Tussen Nixon en Lewis bestond een wederzijdse rivaliteit, die zich onder andere uitte in de strijd om het presidentschap van de NAACP. Voor uitgebreidere analyse van deze personen, zie Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 27-30. Voor extra uitleg over Nixon rol in de busboycot, zie John White, 'Nixon Was the One: Edgar Daniel Nixon, the MIA and the Montgomery Bus Boycott', in: Brian Ward en Tony Badger ed., *The Making of Martin Luther King and the Civil Rights Movement* (Londen 1996), 45-59.

³⁷ Voor precieze uitleg van de vier eisen die WPC stelde, zie Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 31.

³⁸ Thornton, *Dividing Lines*, 46-47; David J. Garrow, *Bearing the Cross: Martin Luther King, Jr., and the Southern Christian Leadership Conference* (New York 1986), 15-16.

³⁹ Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 26.

⁴⁰ Deze redenen worden zowel door Garrow als Robinson uitvoerig uiteengezet, zie Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 37-39; Garrow, *Bearing the Cross*, 14-16. Zo bleek Colvin zwanger te zijn, waardoor ze wellicht de druk die op haar zou komen te liggen door het protest, niet aan zou kunnen en daarbij als tienermoeder geen goede representatie zou zijn voor de zwarte gemeenschap. Tevens had ze gewelddadig weerstand geboden tegen de politie, wat haar zaak ongeschikt maakte.

stadsbestuur leverden niets op. De tijd was wellicht nu dus nog niet rijp voor een boycot, maar zou dit in begin december 1955 wel zijn.

1.2. Initiatief van het protest

Zoals hierboven beschreven waren zowel Robinson als Nixon overtuigd van de effectiviteit van een boycot als actiemiddel. De notie van een boycot als economisch dwangmiddel was niet nieuw. De zwarte gemeenschap van Baton Rouge, Louisiana, had in juni 1953 een tiendaagse boycot van de stadsbussen georganiseerd, waarin pastoor Theodore J. Jemison (1919-2013) een belangrijke rol had gespeeld. Hij had een effectief carpoolsysteem opgezet, dat later ook in Montgomery zou worden ingevoerd.⁴¹ Daarmee diende het boycotmodel van Jemison als voorbeeld voor de Montgomery busboycot die begin december van start zou gaan.

Op 1 december 1955 nam Rosa Parks (1913-2005) plaats op de rij stoelen achter de eerste tien stoelen die voor blanken waren gereserveerd. Rosa Parks was als secretaris van Montgomery's NAACP sinds 1943 al jaren lang een getrainde activist in de strijd tegen racisme. Hierdoor was ze op de hoogte van de inspanningen die moesten worden geleverd om segregatie te bestrijden.⁴² De volgende handeling die ze ondernam moet dan ook in dit licht worden geïnterpreteerd. Rosa Parks weigerde het verzoek van buschauffeur J. Fred Blake om op te staan voor de blanke passagiers. 'I was thinking that the only way to let them know I felt I was being mistreated was to do just what I did – resist the order,' vertelde ze later.⁴³ Parks actie was wettelijk gegrond, omdat er geen vrije stoel beschikbaar was, zoals de segregatie ordonnantie van Montgomery voorschreef.⁴⁴ Dit maakte Parks situatie volgens zowel Nixon en Robinson als de twee advocaten Fred Gray en Clifford Durr een geschikte testcase: 'This is the case: we can boycott the bus lines with this and at the same time go to the Supreme Court,' aldus Nixon.⁴⁵

Robinson en Nixon gingen direct over tot actie. Het initiatief voor de boycot lag echter voor een groot deel bij de WPC. Onder leiding van Robinson produceerde zij een folder die de zwarte gemeenschap opriep om de bussen te boycotten op maandag 5 december, de dag

⁴¹ Garrow, *Bearing the Cross*, 27.

⁴² Thornton beargumenteert dat de sociale status van Rosa Parks een rol heeft gespeeld in het ontbranden van de busboycot. Hij stelt dat als Parks niet zo een prominent figuur was geweest met vriendschappelijke banden met Nixon en Robinson, zij wellicht niet direct tot een boycot waren overgegaan. Zie Thornton, *Dividing Lines*, 58-61. Hierbij moet echter niet vergeten worden dat zowel Nixon als Robinson al eerder tot een boycot wilde overgaan, maar dat de Colvin kwestie niet geschikt was.

⁴³ Citaat Rosa Parks, in: Garrow, *Bearing the Cross*, 12.

⁴⁴ Thornton, *Dividing Lines*, 58; Garrow, *Bearing the Cross*, 14.

⁴⁵ Citaat Edgar Nixon op 1 december 1955, in: Garrow, *Bearing the Cross*, 14.

van Rosa's proces. De blauwdruk van de folder had al klaar gelegen sinds het Colvin incident en deze werd vanaf 2 december verspreid.⁴⁶ Nixons verdiensten waren tevens van betekenis voor het ontstaan van de boycot. Hij richtte zich op het mobiliseren van de zwarte kerken, die binnen de zwarte gemeenschap een belangrijke invloed hadden op de lokale bevolking. Hun steun was daarmee van groot belang om de massa mee te krijgen voor de boycot.⁴⁷ Op advies van Ralph Abernathy (1926-1990), een uitgesproken, jonge pastoor van de *First Baptist Church*, organiseerde Nixon een bijeenkomst. Deze vond plaats in de *Dexter Avenue Baptist Church*, waar de jonge Martin Luther King pastoor was. King twijfelde of hij deze extra verantwoordelijkheid wel aan kon naast zijn pasgeboren dochter en zijn verplichtingen in zijn kerk, maar stemde uiteindelijk in. Zo werd King na enige aarzeling betrokken bij de organisatie van de busboycot.⁴⁸

De busboycot van maandag 5 december was een enorm succes. De massasteun voor het protest en de veroordeling van Parks maakte duidelijk dat de boycot meerdere dagen zou aanhouden. Een formele organisatie moest worden gevormd die de boycot zou leiden. Op voorstel van Abernathy werd deze de *Montgomery Improvement Association* (MIA) genoemd. De MIA concentreerde zich op drie hoofdpunten: een indeling van de bussen zoals Robinson had voorgesteld, goede omgangsvormen van buschauffeurs ten aanzien van Afro-Amerikanen en een baan als buschauffeur openstellen voor zwarten. Deze drie punten waren niet nieuw, maar vergelijkbaar met eerdere voorstellen van Nixon's *Progressive Democratic Association*.⁴⁹

Vervolgens moest een president voor de nieuwe organisatie gekozen worden.⁵⁰ Rufus Lewis stelde de 26 jarige Martin Luther King, Jr. voor. Dit was een tactische keuze: Lewis wilde voorkomen dat zijn rivaal Nixon verkozen zou worden. Daarbij was King pas kort woonachtig in Montgomery waardoor hij nog geen vijanden had gemaakt zoals sommige van de oudere leiders. Bovendien was King een geschikte kandidaat om de gehele gemeenschap te representeren. Zijn welsprekendheid en educatie zou de elite aanspreken, terwijl hij als leider

⁴⁶ Thornton, *Dividing Lines*, 61; Garrow, *Bearing the Cross*, 16-17. Voor de exacte tekst van de folder, zie Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 45-46. De tekst op de folder geeft een goed beeld van de situatie en het gevoel dat er heerst onder de zwarte gemeenschap.

⁴⁷ Nixon hield een belangrijke toespraak op 5 december waarin hij de zwarte pastoors mobiliseert voor het protest. Zie voor deze toespraak White, 'Nixon Was the One', 50-51. Robinson erkende tevens het belang van de zwarte kerken: 'The black ministers and their churches made the Montgomery Bus Boycott of 1955-1956 the success that it was. They gave us confidence, faith in ourselves, faith in them and their leadership, that helped the congregations to support the movement every foot of the way.', zie Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 54.

⁴⁸ Garrow, *Bearing the Cross*, 17-18.

⁴⁹ White, 'Nixon Was the One', 50.

⁵⁰ Voor een overzicht van de verdeelde functies binnen het bestuur van de MIA, zie Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 64. Voor een precieze tekst van de resolutie van de MIA, zie Thornton, *Dividing Lines*, 63-64.

van de zwarte kerk ook het vermogen had om de lokale massa te bereiken, hetgeen essentieel was voor een succesvolle boycot. Iedereen stemde in met King als president en King accepteerde het leiderschap.⁵¹

King hield zijn eerste speech als leider van de MIA nog dezelfde avond van de eerste dag van de boycot. Hierin verdedigde King hun geweldloze verzet door te verwijzen naar het christelijke geloof in naastenliefde en de Amerikaanse waarden van democratie. ‘The great glory of American democracy is the right to protest for right (...) If we are wrong, the Constitution of the United States is wrong. If we are wrong, God Almighty is wrong.’⁵² Hiermee koppelde King vanaf het begin af aan de strijd in Montgomery aan de nationale waarden van rechtvaardigheid, gelijkheid en democratie. Zijn filosofie zou in het verloop van het protest steeds meer vorm krijgen.

1.3 Het verloop van het protest en Kings rol hierin

In december vonden meerdere onsuccesvolle bijeenkomsten plaats tussen de MIA en de blanke autoriteiten – het stadsbestuur onder leiding van burgemeester Gayle en het busbedrijf vertegenwoordigd door James Babley en Jack Crenshaw. King presenteerde op 9 januari opnieuw de eisen van de MIA: ‘Our request is not a request for the abolition of segregation on buses but for a fair and reasonable seating of passengers so as to assure all passengers equal treatment.’ Wederom wees het stadsbestuur deze gematigde eisen van de hand: ‘We are going to carry out the law as we see it,’ aldus Gayle.⁵³ Deze citaten bevestigen het volgende patroon dat zich voordeed: MIA leiders, die naar hun mening gematigde eisen stelden, werden steeds opnieuw verrast over de volhardendheid van de blanke autoriteiten die niet bereid waren om ook maar enige concessies te doen.⁵⁴ Als gevolg daarvan nam de vastberadenheid van de MIA toe om de boycot vol te houden totdat aan haar drie eisen werd voldaan.

Het zicht op een compromis werd alsmaar kleiner in januari en februari, toen het stadsbestuur haar beleid verhardde ten aanzien van de boycot. Ze probeerde het carpoolsysteem te ondermijnen, dat King had ingevoerd naar het voorbeeld van zijn vriend

⁵¹ Garrow, *Bearing the Cross*, 20-23; Thornton, *Dividing Lines*, 62-63

⁵² Citaat Martin Luther King, Jr., 5 december 1955, zie Clayborne Carson ed., *The Papers of Martin Luther King, Jr.*, vol. 3 (Berkeley 1997), 71-74; Thornton, *Dividing Lines* 569-570.

⁵³ Citaten van Martin Luther King, Jr., en Burgemeester Gayle, in: Garrow, *Bearing the Cross*, 53.

⁵⁴ Thornton beargumenteert in zijn boek dat de volharding van Jack Crenshaw, de advocaat van het busbedrijf, heeft bijgedragen aan het voortbestaan van de boycot. Zo wilde Crenshaw niet ingaan op de gematigde eisen van de zwarte gemeenschap. Zijn compromisloze houding dwong de Afro-Amerikanen te strijden voor niets minder dan complete afschaffing van segregatie in bussen, aldus Thornton. Zie Thornton, *Dividing Lines*, 56, 77-88.

Theodore Jemison uit Baton Rouge.⁵⁵ Dit alternatieve transportsysteem beruiste op de inzet van vele lokale vrijwilligers die met auto's langs de opgezette stations reden. Deze automobilisten werden door de politie in toenemende mate gearresteerd voor kleine verkeersovertredingen. Om deze reden werd King op 26 januari gearresteerd en moest hij voor het eerst in zijn leven naar de gevangenis. Bovendien klaagde het stadsbestuur op 21 februari meer dan tachtig MIA leden aan voor het schenden van de antiboycotwet. In deze periode richtte de blanke gemeenschap zich tevens steeds vaker met geweld tot de zwarte activisten. Dit bereikte het hoogtepunt met de bombardementen op het huis van King en Nixon, waarbij geen gewonden vielen. Het verharde beleid en het blanke geweld resulteerden erin dat de zwarte gemeenschap ging strijden voor complete afschaffing van de bussegregatie wet. De MIA eiste niet langer gematigde hervormingen, maar totale integratie in het bussysteem.⁵⁶

In deze eerste maanden begon King een prominentere rol in de gemeenschap in te nemen. Vanaf eind januari richtte de pers zich op hem als de voornaamste woordvoerder. Ook binnen de MIA groeide de waardering voor zijn leiderschap en zijn vermogen om verschillende type mensen te verenigen.⁵⁷ MIA's vicepresident Abernathy voelde geen rivaliteit met King, maar benadrukte hun verschillende functies. Hij erkende King als 'the spiritual and philosophical leader of the movement,' terwijl hij zichzelf zag als 'the most effective leader of the movement in respect to strategies and operational tactics.'⁵⁸ Kings positie was dus niet strategisch van aard, maar kende een filosofisch uitgangspunt.

In het verloop van het protest benadrukte King in zijn speeches steeds meer de kracht van *nonviolent resistance* als wapen tegen raciale discriminatie. In deze filosofie van *nonviolence* combineerde hij de geweldloze strategie van Mahatma Gandhi met de christelijke notie van naastenliefde.⁵⁹ Geweldloze weerstand 'does not seek to defeat or humiliate the opponent, but to win his friendship and understanding.'⁶⁰ Dit moest worden gedaan door middel van *nonviolence direct action* zoals boycotts en *sit-ins* om sociale wanorde aan de kaak

⁵⁵ In zijn memoires *Stride towards Freedom: The Montgomery Story*, verwoordde King hoe hij het carpoolsysteem van Jemison overnam als volgt: 'Knowing that Jemison and his associates had set up an effective private carpool, I put in a long-distance telephone call to ask him for suggestions for a similar pool in Montgomery. As I expected, his painstaking description of the Baton Rouge experience was invaluable,' zie Martin Luther King, Jr., *Stride toward Freedom: The Montgomery Story* (New York 1958), 75.

⁵⁶ Garrow, *Bearing the Cross*, 27-30, 54-64; Thornton, *Dividing Lines*, 56, 67-72.

⁵⁷ 'King knew how to get along with all types and classes of people. He also persuaded them to get along with each other,' aldus historicus Lawrence Reddick, tijdsgenoot en vriend van King. Zie Garrow, *Bearing the Cross*, 54.

⁵⁸ Citaat van Ralph Abernathy, geciteerd in: Garrow, *Bearing the Cross*, 54.

⁵⁹ Garrow, *Bearing the Cross*, 32 en 71.

⁶⁰ Martin Luther King, Jr., *Stride toward Freedom: The Montgomery Story* (New York 1958), 102.

te stellen, zonder geweld te gebruiken. Het doel was een gevoel van morele schaamte bij de tegenstander op te wekken om zo tot verzoening te komen en de ‘beloved community’ te creëren. Het basisprincipe voor deze gemeenschap was *agape*, wat zich laat vertalen met (naasten)liefde. ‘When I am commanded to love, I am commanded to restore community, to resist injustice, and to meet the needs of my brothers.’⁶¹

King sprak met deze retoriek zowel de zwarte gemeenschap aan als de blanke gematigden. Het concept van naastenliefde sprak de onderdrukte zwarte bevolking aan, omdat het hen uitnodigde om deel uit te maken van een gezamenlijke strijd voor gelijkheid. Dit versterkte het saamhorigheidsgevoel onder de onderdrukte zwarten en de hoop om met *nonviolence direct action* samen rechtvaardigheid te bereiken. Bovendien was de notie van naastenliefde onderdeel van de Christelijke traditie binnen de zwarte gemeenschap en sloot daarmee aan op hun belevingwereld.⁶² Voor het gematigde blanke publiek was King de meest acceptabele protestleider, omdat hij benadrukte dat de zwarte gemeenschap de blanken niet moesten haten en geen geweld aan moesten doen. Bovendien sprak hij tot de verbeelding van het nationale publiek doordat hij de raciale strijd in Montgomery koppelde aan de Amerikaanse waarden van vrijheid en gelijkheid, zoals al naar voren kwam in zijn eerste speech op 5 december 1955. Met zijn retoriek won hij dus de sympathie van zowel de blanke als zwarte Amerikanen.⁶³ Dit was van belang voor zijn onderhandelingspositie tussen de blanke en zwarte gemeenschap. Zijn filosofie vergrootte dus zijn invloed als leider.

Maar hoe keek King zelf tegen zijn rol als leider aan? Zijn groeiende betekenis als leider van een boycot waarvan het einde nog niet in zicht was, zorgde voor toenemende druk op King. Kings arrestatie van 26 januari en de bombardementen op zijn huis zorgden ervoor dat King twijfelde of hij de druk wel aan kon. Een religieuze ervaring met Jezus gaf hem de kracht om door te gaan: ‘Almost at once my fears began to go. My uncertainty disappeared. I was ready to face anything.’⁶⁴ King ging vastberaden door als leider. Hij benadrukte echter dat hij als individu niet cruciaal was voor het protest en dat als hem iets zou overkomen of hij

⁶¹ Dit deel van deze alinea is gebaseerd op hoofdstuk 6 ‘Pilgrimage to Nonviolence’ van Martin Luther King, Jr., *Stride toward Freedom: The Montgomery Story* (New York 1958), 90-107, citaat: 106. Hierin beschrijft King eerst de intellectuele denkers die hem hebben beïnvloed, zoals Henry David Thoreau, Karl Marx, Aristotle, Walter Rauschenbusch, Reinhold Niebuhr en Mahatma Gandhi. Vervolgens gaat King nader in op wat hij precies onder zijn filosofie van *nonviolence* verstonde.

⁶² Nathan Huggins, ‘Commentary’, in: P.J. Albert en Ronald Hoffman ed., *We shall overcome : Martin Luther King, Jr., and the Black Freedom Struggle* (New York 1990), 88-92.

⁶³ Thornton, *Dividing Lines*, 569-571.

⁶⁴ Citaat Martin Luther King, Jr. op 26 december 1955, zie Martin Luther King, Jr., *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.* ed Clayborne Carson (New York 1998), 64-65. Volgens Garrow was deze religieuze ervaring ‘The most important night of his life, the one he always would think back to in the future years when the pressures again seemed to be too great,’ aldus David Garrow. Zie Garrow, *Bearing the Cross*, 56-58.

zou aftreden, de beweging gewoon door zou gaan. ‘If M. L. King had never been born this movement would have taken place,’ verkondigde King op een massabijeenkomst op 26 januari 1955. De tijd van verandering was gekomen in Montgomery ‘and I [King] had nothing to do with it.’⁶⁵ Hieruit blijkt dat King zichzelf niet zag als de initiator van het protest.

Eind februari zorgden de eerder genoemde massa-aanklachten van het stadsbestuur tegen de MIA leden, die de antiboycotwet hadden overtreden, voor een keerpunt in het protest. Deze aanklachten trokken namelijk meer nationale aandacht naar Montgomery. Zo was Kings toespraak ter gelegenheid van de massa-aanklachten de eerste die uitgebreide nationale media-aandacht kreeg. Deze verscheen op de voorpagina van grote kranten als *New York Times* en *New York Herald Tribune*. King werd als leider van de MIA als eerste berecht en zijn veroordeling op 22 maart werd opnieuw uitgebreid belicht door onder andere *ABC Television Network*. Dit leverde zelfs zijn eerste noordelijke spreekgelegenheid op, die plaatsvond in New York en waarvan er in de daaropvolgende maanden nog veel zouden volgen. Kortom, King trok als publieke woordvoerder van de boycot nationale media-aandacht naar zich toe dat belangrijk was voor het slagen van de boycot.

Deze toenemende landelijke media-aandacht leverde namelijk nationale financiële steun op. Deze financiële hulp was sinds de massa-aanklachten opgelopen tot 12.000 dollar afkomstig van buiten Alabama.⁶⁶ Echter, zorgde de nationale aandacht ook voor activisten van buitenaf, die het protest in Montgomery wilden ondersteunen.⁶⁷ Maar net als andere MIA leden wilde King hun lokale protest niet uit handen geven: ‘We have to be very careful that no one exploits this movement.’⁶⁸

Een belangrijke rol was echter ook weggelegd voor Fred Gray, een jonge zwarte jurist uit Montgomery die zich sterk had ingezet voor gelijke rechten. Hij had als jurist zowel Claudette Colvin als Rosa Parks verdedigd en vocht op 11 mei de bussegregatie aan bij het federale gerechtshof. Gray bereikte hier een overwinning, maar het stadsbestuur ging in hoger beroep. De definitieve beslissing van het hoogerechtshof bereikte Montgomery op 20 december: een uitspraak tegen bussegregatie! Na 382 dagen van massale busboycot had de

⁶⁵ Citaat van Martin Luther King, in: Garrow, *Bearing the Cross*, 56.

⁶⁶ Garrow, *Bearing the Cross*, 66-75.

⁶⁷ Eind februari kwamen Bayard Rustin en Glenn Smiley, twee raciale activisten uit New York die in contact stonden met A. Philip Randolph (president van *Brotherhood of Sleeping Car Porters* en prominente nationale zwarte leider) naar Montgomery om het protest te ondersteunen. Rustin en Smiley leerde King meer over de filosofie van *nonviolence* en King was hen dankbaar voor hun steun. Maar King wilde net als ander MIA leden niet dat zij direct zouden ingrijpen in het protest in Montgomery. Smiley en Randolph kwamen beide tot de conclusie dat ze Montgomery busboycot moesten ondersteunen, maar niet overnemen. Zie Garrow, *Bearing the Cross*, 66-73.

⁶⁸ Citaat Martin Luther King, Jr., geciteerd in Garrow, *Bearing the Cross*, 67.

zwarte gemeenschap haar doel bereikt. Vanaf 21 december 1956 reden er geïntegreerde bussen in Montgomery.⁶⁹

1.4 Lokaal protest na King

De integratie van bussen betekende een overwinning voor de MIA en de zwarte gemeenschap in zijn geheel. Zware oppositie vanuit de blanke gemeenschap tegen de integratie volgde echter direct. Zo volgden in januari 1957 meerdere incidenten waarbij scherpschutters op bussen schoten en bommen werden geplaatst in bussen.⁷⁰ Dit geweld zou echter in de loop van 1957 steeds verder afnemen naar mate de blanke gemeenschap van Montgomery gewend raakte aan de geïntegreerde bussen.⁷¹

Ondertussen richtte de MIA zich op de integratie van stadsparken. Ook zetten Lewis Rufus en zijn *Citizens' Steering Committee* zich actief in voor de registratie van zwarte stemgerechtigden. Het verhogen van het aantal stemgerechtigden was een langzaam en moeilijk proces: in juni 1956 waren er ongeveer 2000 registraties en dit aantal was in maart 1959 maar gegroeid tot 2500. Ondanks dat beide acties weinig succes hadden, ging de MIA door met het aanvallen van de segregatiewetgeving. MIA's nieuwe focus was de desegregatie van scholen. J. Mills Thornton stelt dat 'that decision would bring an end to Martin Luther King's Montgomery career.' King besloot namelijk diens terugkeer in januari 1960 naar Atlanta verhuizen om onder andere meer tijd te kunnen besteden aan zijn nieuwe organisatie *Southern Christian Leadership Conference* (SCLC).

King hield zichzelf verantwoordelijk voor de toenemende druk die zwarte docenten ervoeren als gevolg van MIA's desegregatie campagne in het onderwijs. Hij verwachtte dat als hij zou vertrekken uit Montgomery de druk op deze leraren en de angst om hun baan te verliezen, zou afnemen. Maar het verzet tegen schoolsegregatie moest niet worden opgegeven na zijn vertrek, zoals blijkt uit Kings afscheidstoespraak begin december 1959 aan de MIA. Hierin verklaarde hij dat de zwarte gemeenschap niet moest toegeven aan het dreigement van de blanke autoriteiten om het publieke schoolsysteem compleet te sluiten. De MIA had volgens King geen andere keuze dan de integratie van scholen bij de rechter aan te vechten, zoals King drie maanden eerder had beloofd te doen. Zijn woorden verloren echter aan kracht doordat hijzelf Montgomery verliet.

⁶⁹ Garrow, *Bearing the Cross*, 76-82; Thornton, *Dividing Lines*, 91-93.

⁷⁰ Thornton beschrijft het geweld dat zich richtte tegen de integratie van bussen. De Klux Klan werd verantwoordelijk gehouden voor de bomincidenten en voor de dood op Willie Edwards, Jr., het enige dodelijke slachtoffer als gevolg van de busboycot. Zie Thornton, *Dividing Lines*, 93-95.

⁷¹ Robinson, *The Montgomery Bus Boycott*, 167-168.

De MIA had wel degelijk een alternatief: de status quo behouden. Uit angst voor de sluiting van het publieke schoolsysteem, zou de MIA kiezen voor deze optie. Dus met Kings vertrek werd een actieve campagne voor schoolintegratie naar de achtergrond gedreven. King had eerder beloofd deze strijd aan te gaan, maar kwam dit niet na. Schooldesegregatie zou pas in mei 1964 bereikt worden, vijf jaar nadat King had aangekondigd dat de MIA zich hiervoor zou hardmaken.

De opkomst van raciale integratie had na de succesvolle busboycot zo glansrijk geleken, maar nam al snel af. Pas vijf jaar later werd met de integratie van de vertrekhallen voor bussen en treinen in 1961 een nieuwe overwinning behaald. Het afnemen van de beweging voor zwarte burgerrechten in Montgomery had meerdere factoren die in acht moeten worden genomen om het belang van Kings vertrek te duiden. In de jaren 1959-1961 namen extremistische voorstanders van segregatie de overhand in de gemeentelijke politiek ten koste van de raciale gematigden. Dit betekende dat raciale activisten in hun strijd tegen veel politiek verzet aanliepen. Bovendien ontstond wanorde binnen de MIA door het vertrek van King en financiële misstanden waarvan de MIA beschuldigd werd.⁷² King werd opgevolgd door Abernathy, die na twee jaar net als King naar Atlanta zou verhuizen. Het presidentschap werd vervolgens doorgegeven aan de meer terughoudende Solomon Seay.⁷³

Een belangrijke oorzaak voor het uitblijven van effectief protest was tevens het nieuwe doel waarop de MIA zich ging richten. De relatie tussen Kings vertrek en de moeizame desegregatie van scholen blijft lastig te duiden. Was het charismatische leiderschap van King wel effectief toepasbaar op schooldesegregatie? Schooldesegregatie was erg complex, omdat samenhang met de raciale sociale dynamiek in de samenleving die compleet moest veranderen. Bussegregatie daarentegen was minder hoog gegrepen en daarmee een realistischer doel. Bovendien speelde het protest zich voornamelijk op straat af in plaats van in de rechtbank. Daarmee was een belangrijke rol weggelegd voor een charismatische leider als King, die de zwarte massa effectief kon mobiliseren voor een busboycot. Deze boycot was zo effectief, omdat het merendeel van de buspassagiers zwart was. Het boycotten van gesegregeerde scholen daarentegen zou niet effectief zijn, omdat scholen voor de blanke gemeenschap hiermee niet aangetast zouden worden. Een effectieve campagne voor schoolintegratie zou daarom tevens blanke activisten moeten mobiliseren. Deze blanke

⁷² Urian Fields beschuldigde King van financiële misstanden in de MIA. King werd aangeklaagd voor ontduikingen van de Alabama inkomstenbelasting, maar werd in mei 1960 hiervoor vrijgesproken. Zie Thornton, *Dividing Lines*, 106-107.

⁷³ Informatie opeenvolgende drie alinea's: Thornton, *Dividing Lines*, 106-107.

voorstanders van geïntegreerde scholen waren er wel, maar het merendeel hield vast aan de traditie van segregatie.⁷⁴ Daarmee bleek schooldesegregatie een minder effectief doel voor massaprotest en de inzet van een charismatische leider als King.

Ondanks dat het succes van de beweging afnam hield het verzet tegen segregatie in Montgomery wel aan. Zo vond op 25 februari 1960, een maand nadat King naar Atlanta was vertrokken, een bezetting plaats van de kantine van het Alabama gerechtsgebouw in Montgomery door studenten van het Alabama State College (na overleg met Jo Ann Robinson en Ralph Abernathy). Deze bezetting was vergelijkbaar met *sit-ins* van studenten in de andere Zuidelijke steden en richtte zich tegen de segregatie van kantines. Dit zorgde opnieuw voor gewelddadige chaos in de stad en leidde tot het gedwongen ontslag van Robinson en andere medewerkers van Alabama State College.⁷⁵

Conclusie

King was niet verantwoordelijk voor het ontstaan en voortbestaan van de protestbeweging in Montgomery, maar zorgde als charismatische leider van het protest wel voor financiële steun en een filosofische lading die de massa mobiliseerde.

Voordat King president werd van de MIA die de busboycot zou leiden, was al lange tijd sprake van lokaal verzet tegen de segregatie van bussen. De WPC, onder leiding van Robinson, was in de jaren 1949-1955 de drijfveer van dit protest en had samen met Nixon een belangrijke rol gespeeld in het initiëren van de boycot. Het idee van een boycot was bovendien gestoeld op het voorbeeld van Jemison in Baton Rouge. Tevens moet het belang van de zwarte kerken benadrukt worden, die met hun netwerk de gehele zwarte gemeenschap mobiliseerden voor het protest.

King had als pastoor van de Dexter Baptist kerk hier ook een aandeel in, maar het belang van King lag voornamelijk in zijn leiderschap van de MIA. In het verloop van de boycot nam zijn belang als leider toe, doordat de nationale pers zich op hem concentreerde als woordvoerder. De toenemende nationale media-aandacht voor King en de boycot betekende meer financiële steun, een patroon dat we in het volgende hoofdstuk zien terugkeren. Bovendien sprak hij met zijn filosofie van *nonviolence* zowel de zwarte als de blanke gemeenschap aan, waardoor hij de sympathie voor het lokale protest uitbreidde naar een nationaal publiek. Deze filosofie vergrootte dus zijn invloed als leider.

⁷⁴ Thornton, *Dividing Lines*, 106-113.

⁷⁵ *Ibidem*, 113-117.

Na het vertrek van King bleef de MIA actief als lokale organisatie, die zich in ging zetten voor schooldesegregatie. Dit bleek echter een te complex doel te zijn, waarbij charismatisch leiderschap minder effectief kon worden ingezet. Succesvolle inspanningen voor integratie bleven uit, maar de raciale strijd werd voortgezet door bijvoorbeeld studenten. Effectieve protestacties werden echter belemmerd doordat extreme voorstanders van segregatie de overhand namen in de lokale politiek.

Kortom, het charismatische leiderschap van King en zijn filosofie van *nonviolence* die hij inzette om de massa te mobiliseren was van belang voor het slagen van de busboycot. De inspanningen van de lokale zwarte bevolking zorgden voor een langdurige busboycot en een effectief carpoolsysteem. King was zich, net als Robinson, bewust van het feit dat de drijfveer van het protest bij de massa lag: ‘It was the spontaneous movement of the people’ waaraan hij en andere woordvoerders ‘have attempted to give leadership to.’⁷⁶ Gold dit echter ook voor de burgerrechtenbeweging in Birmingham?

⁷⁶ Citaat Martin Luther King, in: Garrow, *Bearing the Cross*, 68. Vergelijk het citaat van Robinson: ‘The amazing thing about our movement is that it is a protest of the people. The masses of this town, who are tired of being trampled on, are responsible. The leaders couldn’t stop it if they wanted to.’ Zie Citaat Jo Ann Robinson, in: Garrow, *Bearing the Cross*, 68.

Hoofdstuk 3: Birmingham

‘They Fight a Fire That Won’t Go out.’

Door Charles More in *Life*, 3 mei 1963.⁷⁷

*Schoolkinderen die worden getroffen door de hoge drukspuit
van een brandweerslang tijdens het geweldloze protest in Birmingham.*

Birmingham werd gedurende de 20^e eeuw, als grootste stad van Alabama, gekenmerkt door sterke raciale segregatie. Raciale ongelijkheid werd door lokale politieke instituties en met geweld in stand gehouden. Zo had T. E. Connor (1897-1973), door zijn openlijke racisme en inzet van politiegeweld als commissaris van publieke veiligheid, de bijnaam ‘Bull’ Connor gekregen. Bombardementen op zwarte wijken als North-Smithfield door de Ku Klux Klan kwamen zo geregeld voor dat deze wijk bekend stond als ‘Dynamite Hill’.⁷⁸ Martin Luther King zette in 1963 zijn zinnen op het gewelddadige Birmingham, waarmee het als testcase

⁷⁷ The Digital Journalist, Dirck Halstead ed., (2013) <http://digitaljournalist.org/issue0309/lm04.html> (20 december 2013). Op de ondertitel van deze foto is de titel voor Shuttlesworth biografie gebaseerd: ‘A Fire You Can’t Put Out: The Civil Rights Life of Birmingham’s Reverend Fred Shuttlesworth.’

⁷⁸ J. Mills Thornton, *Dividing Lines: Municipal Politics and the Struggle for Civil Rights in Montgomery, Birmingham, and Selma* (Alabama 2006), 159-161; A.D. Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered. An Analysis of the Dynamics and Tactics of Mobilization’, *American Sociological Review* vol. 58, nr. 2 (1993), 623.

diende om raciale segregatie in het hele zuiden aan te vallen. Hij had Birmingham namelijk ‘the most segregated city in America’ genoemd, ‘as Birmingham goes, so goes the South.’⁷⁹

Hoelang was echter al sprake van lokale strijd tegen segregatie voordat King als leider van buitenaf in 1963 zich op Birmingham richtte en door wie? Wie nam het initiatief tot het protest? Hoe verliep de Birmingham Campagne en wat was Kings rol hierin? Zette het lokale protest zich voort na het vertrek van King? Aan de hand van deze deelvragen zal wederom worden geanalyseerd welke rol King heeft gespeeld in de Birmingham Campagne en welk aandeel kan worden toegeschreven aan de lokale activisten. Hierbij is tevens extra aandacht voor de spanning tussen nationale en lokale doelen zoals in de inleiding besproken: in hoeverre bouwde King voort op de lokale initiatieven om nationale doelen te bewerkstelligen? In hoeverre gebruikte het lokaal activisme King als *empowerment* voor hun lokale bewegingen?

2.1: Lokaal protest voor King

De strikte raciale discriminatie die Birmingham kende stuitte na de Tweede Wereldoorlog in toenemende mate op lokaal verzet. Eind juli 1955 werd Fred Shuttlesworth (1922-2011) een belangrijke voorvechter van het lokale protest in Birmingham.⁸⁰ Deze jonge zwarte activist was opgegroeid in Birmingham, naar Selma verhuisd en teruggekeerd naar Birmingham in 1953 om daar pastoor te worden. Hier mengde hij zich al snel in het protest en werd lid van de lokale tak van de NAACP. Shuttlesworth richtte zich aanvankelijk op de strijd voor het aannemen van zwarte politieagenten, maar breidde zijn focus al snel uit nadat in juni 1956 de NAACP niet langer mocht opereren in Alabama.⁸¹ Shuttlesworth nam direct het initiatief tot het oprichten van een nieuwe organisatie: de *Alabama Christian Movement for Human Rights* (ACMHR). Deze zou in tegenstelling tot de NAACP geen elitaire organisatie zijn die vooral via gerechtelijke weg geleidelijke integratie wilde bereiken.⁸² De ACMHR was geboren in de

⁷⁹ Martin Luther King geciteerd in D. McWhorter, *Carry me Home Birmingham, Alabama. The Climactic Battle of the Civil Rights Revolution* (New York 2001), 22.

⁸⁰ Voor de komst van Shuttlesworth was er al sprake van lokale strijd in Birmingham. Zo richtte de lokale tak van de NAACP zich in de jaren 1953-1955 op de raciale verdeling in woonwijken die zij ongrondwettelijk probeerde te verklaren door het hooggerechtshof. Bovendien speelde de kwestie over het aannemen van zwarte politieagenten al langer, met activisten als George Rudolph, voordat Shuttlesworth zich hiervoor ging hard maken. Zie hiervoor Thornton, *Dividing Lines*, 159-190.

⁸¹ NAACP werd in juni 1956 door het rechtelijk bevel van rechter Walter B. Jones tot sluiting gedwongen. Voor meer informatie hierover zie Thornton, *Dividing Lines*, 196-197; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 108.

⁸² Thornton, *Dividing Lines*, 197-198, 203-204; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 109-111.

kerk, uit de massa, ‘to launch a grass roots campaign to reach the masses,’ aldus Fred Shuttlesworth.⁸³

Deze nieuwe organisatie bracht Shuttlesworth op de voorgrond als leider voor raciale gelijkheid. Zijn protest richtte zich tegen raciale segregatie op verschillende terreinen, zoals de rassenscheiding in bussen, scholen, vliegvelden en stadsparken.⁸⁴ Met dit activisme stuitte Shuttlesworth op hevig geweld van de Ku Klux Klan. Hij wist in december 1956 wonderbaarlijk een bombardement op zijn huis te overleven en dit geweld versterkte zijn strijdlust. Net als King na diens doodsbedreigingen in januari 1956, geloofde Shuttlesworth dat God hem bijstond: ‘If it takes being killed to get integration, I’ll do just that thing, for God is with me all the way.’⁸⁵ Shuttlesworth had voor zijn moed niet voor niets de bijnaam de ‘Wild Man from Birmingham’ gekregen.⁸⁶ Zijn volhardendheid blijkt wel uit de veertien rechtszaken waarin hij in februari 1961 raciale segregatie probeerde aan te vallen.⁸⁷

Shuttlesworths vertrouwen in deze gerechtelijke aanpak nam echter af, omdat deze inefficiënt was: de gerechtelijke procedures duurden lang, kostten veel geld en zorgden voor gewelddadige blanke oppositie. Shuttlesworth stond steeds meer open voor *direct action* en de *sit-ins* door studenten in 1960 overtuigde hem van de effectiviteit van directe confrontatie. Shuttlesworth steunde deze *sit-ins* in Birmingham en werd daardoor samen met de studenten

⁸³ Citaat van Fred Shuttlesworth uit zijn toespraak op 22 januari 1956 waarin hij kritiek levert op de NAACP en de noodzaak uit voor een organisatie die zich op het massaprotest zou richten, geciteerd in McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 95.

⁸⁴ Shuttlesworth viel de rassenscheiding op de volgende terreinen aan: vanaf 1955 zette hij zich in voor het aannemen van zwarte overheidsambtenaren, hetgeen pas in 1966 slaagde. De strijd tegen segregatie van treinstations (1956-1960) en vliegvelden (1956-1964) was tevens een lang proces waarbij Shuttlesworth in 1963 zelf werd aangeklaagd. Na de succesvolle Montgomery busboycot trachtte Shuttlesworth in 1958 een zelfde boycot te organiseren. Deze was echter minder effectief en werd binnen een paar weken door praktische redenen opgeheven. Er volgde een lange rechtelijke procedure die pas in 1962 zou leidde tot de integratie van bussen. In 1955 was de NAACP begonnen met een campagne voor de integratie van scholen die in 1957 werd overgenomen door ACMHR en pas in 1963 de eerste stap naar geïntegreerde scholen zou bereiken. In deze gewelddadige strijd speelde Shuttlesworth een groter rol waarbij hij acht kinderen (waarvan 3 van zichzelf) op een blanke school probeerde te krijgen, maar hij werd ernstig mishandeld door de Ku Klux Klan. Daarnaast zette Shuttlesworth zich in voor het verkrijgen van stemrecht en de desegregatie van stadsparken, dat leidde tot de sluiting van alle parken in 1962. Bovendien speelde Shuttlesworths ACMHR een rol in de organisatie van de *Freedom Rides* in december 1961 in Birmingham. Zie voor uitgebreidere informatie, Thornton, *Dividing Lines*, 198-225 en McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 113-140.

⁸⁵ Citaat van Fred Shuttlesworth op kerstochtend 1956, geciteerd in McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 144. Zie hoofdstuk 1 over Montgomery voor de vergelijking met King. Hierin wordt zijn religieuze ervaring met Jezus beschreven, die Kings strijdlust versterkte.

⁸⁶ McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 22-23.

⁸⁷ Deze 14 rechtszaken betroffen onder ander de integratie van bussen, treinstations, vliegvelden, scholen en stadsparken (zie noot 83). Deze gerechtelijke procedures duurden lang en kosten veel geld. In juni 1962 verklaarde Shuttlesworth dat de ACMHR bijna \$75,000 aan juridische kosten had betaald sinds haar oprichting in 1956, zie Thornton, *Dividing Lines*, 221.

gearresteerd.⁸⁸ Kortom, de ACMHR volgde aanvankelijk de gerechtelijke strategie van de NAACP, maar de nieuw organisatie luidde duidelijk ook een nieuwe fase in, door open te staan voor *nonviolent direct action*.⁸⁹ Daarmee was de lokale ACMHR opvallend genoeg al voorstander van de strategie van geweldloze confrontatie voordat King deze strategie zou toepassen in Birmingham.

Shuttlesworths toenemende geloof in massaprotest leidde tot de oprichting van de *Inter-Citizens Committee* (ICC) in april 1960, als tegengewicht voor Shuttlesworths ACMHR. De ICC werd geleid door Shuttlesworths rivaal James L. Ware. Deze organisatie omvatte de zwarte gematigden, die beoogden integratie te bereiken via onderhandelingen met blanken. In de jaren voorafgaand aan de komst van King in april 1963 zou de concurrentie tussen de ICC en de ACMHR toenemen.⁹⁰ Beide organisaties probeerden lokale studenten voor hun kamp te winnen en steunden de boycot van winkels door deze studenten. Zo ging de zwarte gemeenschap in maart 1962 over tot een ‘Selective Buying Campaign’ om het economische zakencentrum van Birmingham te dwingen tot desegregatie van kantines en het aannemen van zwarte medewerkers. Eind mei stortte deze boycot in door de volhardende van het stadsbestuur en de blanke zakenmannen, en door de afbrokkelende steun van de zwarte gemeenschap.⁹¹ Het mislukken van deze boycot resulteerde erin dat de ICC en ACMHR beiden versterkt werden in het geloof in hun eigen strategie; de ICC via onderhandelingen en de ACMHR via massaprotesten.⁹² Uiteindelijk zou Shuttlesworth in toenemende mate een beroep doen op de steun van Kings SCLC om te bewijzen dat alleen via *direct action* segregatie zou kunnen worden ondermijnd. Het was in de context van de rivaliteit tussen de

⁸⁸ Een golf van *sit-ins* door studenten overspoelde in 1960 het zuiden van Amerika. Deze begon op 1 februari in Greensboro en bereikte op 31 maart ook Birmingham, waar studenten van Miles en Daniel Payne College 5 kantines bezetten. Deze *sit-ins* vonden op 25 februari al plaats in Montgomery door studenten van Alabama State College, zoals in hoofdstuk 1 besproken is. Zie McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 150-154; Thornton, *Dividing Lines*, 221, 227-228.

⁸⁹ Glenn T. Eskew, *But for Birmingham: The Local and National Movements in the Civil Rights Struggle* (North Carolina, 1997), 121.

⁹⁰ Thornton, *Dividing Lines*, 228-230; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 155-157.

⁹¹ Zo zorgde Conner ervoor dat het stadsbestuur de financiële steun voor het voedselprogramma voor arme inwoners introk (deze steun kwam veelal ten goede aan Afro-Amerikanen) en werden belangrijke studentenleiders gearresteerd, zie Thornton, *Dividing Lines*, 268-270; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 307-310.

⁹² De partijen trokken verschillende conclusies uit het falen van de boycot: Shuttlesworths geloof werd versterkt dat alleen massaprotesten de zwarte dreiging op de blanke gemeenschap kon veroorzaken die nodig was om hen tot concessies te dwingen. De zwarte gematigden (ICC) daarentegen verloren het geloof in massaprotesten als een boycot en benadrukte dat via overleg met het stadsbestuur geleidelijke integratie kon worden bereikt. De studenten waren gefrustreerd over de mislukte massaboycot en stonden open voor beide tegenstrijdige strategieën, wat de rivaliteit tussen de ACHRM en ICC versterkte, zie Thornton, *Dividing Lines*, 269-270.

zwarte gematigden en ACMHR om het leiderschap in de zwarte gemeenschap dat King het toneel zou betreden.⁹³

2.2. Initiatief van het protest

Uit het bovengenoemde wordt duidelijk dat het initiatief van het protest tegen rassensegregatie in Birmingham lag bij de lokale activisten: de studenten, gesteund door de ICC en ACMHR die in maart 1962 een boycot organiseerden die mislukte. Shuttlesworth schakelde in maart 1963 de hulp in van de *Southern Christian Leadership Conference* (SCLC), van onder andere King, om het lokale protest te ondersteunen. In hoeverre bouwde de nationale SCLC voort op de boycot door het lokale protest?

De SCLC werd in begin 1957 opgericht door een groep zwarte pastoors waaronder Fred Shuttlesworth van Birmingham, Ralph Abernathy van Montgomery en Theodore Jemison van Baton Rouge. Martin Luther King werd gekozen als leider.⁹⁴ Bij de oprichting speelden lokale organisaties als de MIA in Montgomery en de ACMHR in Birmingham tevens een ondersteunende rol. Deze nieuwe organisatie had als doel via *nonviolent direct action* segregatie in het hele zuiden aan te vallen.

Zo had de SCLC in 1961-1962 getracht alle vormen van raciale segregatie in Albany, Georgia, aan te vechten, maar dit was mislukt.⁹⁵ De lessen die King en de anderen daar hadden geleerd zouden ze meenemen in hun campagne in Birmingham. Ten eerste zouden ze segregatie niet in het algemeen aanvallen, maar zich specifiek richten op segregatie in kantines van warenhuizen. Ten tweede had King geleerd dat in zowel Albany als Birmingham ‘Negroes did not have enough votes to move the political power structure, but we knew that Negroes had enough buying power (...) so we decided to center on the economic power structure,’ in plaats van op de politieke macht, zoals in Albany.⁹⁶

⁹³ Thornton, *Dividing Lines*, 259-264, 269-270, 287-290.

⁹⁴ Achter de schermen speelde Bayard Rustin een belangrijke rol in de oprichting van de SCLC. Rustin was een actieve voorvechter voor burgerrechten uit New York en voorstander van de *nonviolence* strategie (ondersteunde King in de Montgomery busboycot en zou later hoofdorganisator worden van de March on Washington in 1963). Rustin had al langer het idee om een zuidelijke coalitie van zwarte priesters te vormen die zich actief voor massaprotest zou inzetten. Ella Baker hielp hem met oprichting van SCLC. Ella Baker was een activist die zich achter de schermen beroemde burgerrechtenactivisten als King, A. Philip Randolph (beroemde zwarte vakbondsleider) en Rosa Parks ondersteunden en ze droeg bij aan de oprichting van de *Student Nonviolent Coordinating Committee* (SNCC). Ze had kritiek op de iconische status van King en legde de nadruk op de inzet van lokale activisten. Voor meer informatie over de rol van Ella Baker en Bernard Rustin in de oprichting van de SCLC zie McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 117-164; David J. Garrow, *Bearing the Cross: Martin Luther King, Jr., and the Southern Christian Leadership Conference* (New York 1986), 83-126.

⁹⁵ Voor meer informatie, zie Garrow, *Bearing the Cross: Albany and Lessons for the Future*, 173-231.

⁹⁶ Citaat Martin Luther King 10 januari 1963, geciteerd in Garrow, *Bearing the Cross*, 224-225. Zie ook voor meer citaten van King tijdens de bijeenkomst van de SCLC in Dorchester op 10 januari 1963.

Deze lessen waren Shuttlesworth reeds bekend. Zo had hij deze toegepast tijdens de boycot van de warenhuizen in 1962. Tijdens deze boycot hadden lokale activisten zich namelijk uitsluitend gefocust op de economische macht en dezelfde specifieke doelen gesteld als de SCLC een jaar later zou doen in de Birmingham Campagne. Deze lokale doelen waren de desegregatie van kantines, het aannemen van zwarte medewerkers en de instelling van een bi-rationale commissie die integratie in de toekomst zou moeten coördineren. De SCLC deed onderzoek naar de effectiviteit van een economische boycot in Birmingham en beriep zich daarmee op de gegevens van de boycot in 1962, waardoor winkels ongeveer 40% van hun handel hadden verloren.⁹⁷ Duidelijk is dat de boycot van 1962 als voorbeeld diende voor het protest van de SCLC in 1963.

Waarom koos de SCLC om zich te focussen op Birmingham? In zijn artikel 'Birmingham Confrontation Reconsidered: An Analysis of the Dynamics and Tactics of Mobilisation' concludeert Aldon Morris terecht dat de aanwezigheid van lokaal verzet de belangrijkste reden voor King was om naar Birmingham te gaan. Morris benadrukt het belang van *Local Movement Center*, de kern van organisaties en leiders die collectieve acties organiseerden, met als belangrijkste lokale organisatie Shuttlesworth's ACMHR. De ACMHR zou de lokale massa mobiliseren om aanhoudend protest te garanderen. Bovendien stond de ACMHR als één van de oprichters van de SCLC in 1957 in verband met de SCLC en daarmee met de nationale burgerrechtenbeweging.⁹⁸ Op dringend verzoek van Shuttlesworth bracht King de SCLC naar Birmingham: 'I am here because I have organizational ties here,' aldus King.⁹⁹ Het was dus het lokale activisme waarop King kon voortbouwen.

Het lokale activisme profiteerde ook van Kings aanwezigheid. Plaatselijke activisten als Shuttlesworth wilden King bij het lokale protest betrekken, omdat ze hoopten dat Kings nationale prestige voor de nodige media-aandacht en financiering zouden zorgen om het protest te realiseren. Bovendien hoopte Shuttlesworth dat King met zijn charismatische leiderschap de gehele zwarte gemeenschap voor het protest kon mobiliseren. Hij was hier zelf niet toe in staat, door zijn controversiële status onder de zwarte gematigden. Kortom, King zorgde voor bekrachtiging van het bestaande lokale protest tegen racisme.¹⁰⁰

Voor Kings SCLC was een protestcampagne in Birmingham tevens interessant, omdat Birmingham het nationaal symbool was van brute segregatie. De agressieve 'Bull' Connor

⁹⁷ McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 307-310; Garrow, *Bearing the Cross*, 237; Morris, 'Birmingham Confrontation Reconsidered', 623-625.

⁹⁸ Morris, 'Birmingham Confrontation Reconsidered', 634-635; Garrow, *Bearing the Cross*, 227-228.

⁹⁹ Martin Luther King, Jr., *Letter From a Birmingham Jail* (Birmingham City Jail, 16 april 1963), 3.

¹⁰⁰ Eskew, *But for Birmingham*, 336.

zou met zijn gewelddadige oppositie tegen het protest de natie de ware aard van zuidelijke segregatie onthullen. Niet alleen moest hiermee de sympathie van het Amerikaanse volk gewonnen worden, maar tevens hoopte de SCLC zo de steun van de Kennedy regering achter het protest te krijgen.¹⁰¹ Deze overwegingen sloten aan bij de regionale en nationale doelen van ‘Project Confrontation’ of kortweg Project C, zoals de Birmingham Campagne werd genoemd. Het regionale doel was een massabeweging in het hele Zuiden in beweging te zetten, gemodelleerd op de Birmingham Campagne: ‘We were trying to launch a systematic, wholehearted battle against segregation which would set the pace for the nation,’ aldus Shuttlesworth.¹⁰² Het nationale doel van het protest was de Kennedy regering dwingen een wetgeving door te voeren die segregatie in de hele VS verbood. Deze nationale en regionale doelen van de SCLC verschilden van de eerder genoemde lokale doelen.¹⁰³

De lokale doelen waren echter ook van belang voor Project C. Deze moesten namelijk zorgen voor het mobiliseren van de lokale massa, die onder andere wilde strijden voor de integratie van winkelkantines en het aannemen van zwarte medewerkers. Massamobilisatie was op zijn beurt weer noodzakelijk voor de strategie van Project C, zoals uitgedacht door strateeg en bestuurslid van SCLC Wyatt Tee Walker.

Walkers strategie was namelijk een wijdverspreide sociale wanorde creëren op lokaal niveau door aanhoudende massaprotesten. Dit zou volgens hem voor de noodzakelijke crisis zorgen om de federale overheid te dwingen aan hun nationale eisen gehoor te geven. Hiervoor was de inzet van duizenden lokale mensen van groot belang. Massamobilisatie was namelijk nodig om de verschillende tactieken van de campagne te laten slagen. Deze tactieken waren onder andere een economische boycot, massademonstraties, *sit-ins* van winkels en het ontlokken van massa-arrestaties om de gevangenen te vullen. King en andere activisten

¹⁰¹ Garrow, *Bearing the Cross*, 227-228. Aldon Morris ondermijnt in zijn artikel de ‘violent these’, die ervan uitgaat dat SCLC in Birmingham trachtte blank geweld uit te lokken, zodat de overheid moest interveniëren waardoor hun geweldloze protest slaagde. Volgens Morris waren het de verschillende tactieken en massamobilisatie van de lokale beweging die verantwoordelijk was voor het slagen van het protest en niet het geweld van de tegenstander en de inmenging van een derde partij, zie Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 635.

¹⁰² Citaat Shuttlesworth geïnterviewd door Aldon Morris op 12 september 1978, geciteerd in Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 623. Voor vergelijkbare citaten van King en Walker, zie Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 623; Garrow, *Bearing the Cross*, 288.

¹⁰³ De lokale doelen worden zowel door Garrow als Morris uitvoerig uiteen gezet. Het waren in totaal vijf doelen: de desegregatie van kantines in warenhuizen, rechtvaardig systeem voor het in dienst nemen van zwarten in zowel winkels als overheidsdepartementen, het intrekken van aanklachten tegen demonstranten, de heropening van parken en de instelling van een bi-rationale commissie die desegregatie in de toekomst zou nastreven. De eerste twee eisen richtten zich tegen de economische elite, terwijl de laatste drie meer van politieke aard waren, zie Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 623; Garrow, *Bearing the Cross*, 237.

hadden in voorafgaande campagnes geleerd hoe ze deze reeds bekende tactieken moesten gebruiken, zoals de busboycot in Montgomery. Deze tactieken waren tevens niet nieuw voor de lokale bevolking van Birmingham, die hiermee in aanraking was gekomen door organisaties als ACMHR, die de boycot van 1962 steunde.¹⁰⁴

Walker was het strategische brein achter de organisatie van Project C, maar werkte wel samen met Shuttlesworth, die niet altijd dezelfde tactieken en doelen voor ogen had. Zo klaagde Shuttlesworth bij King dat hij meer winkels wilde aanvallen dan de vijf die Walker had geselecteerd en wilde hij tevens ‘a broader scope of activities than just lunch counters.’ Maar King en Walker wilde niet dezelfde fout maken als in Albany, waarin ze zich op segregatie in het algemeen hadden gericht. Daarom bleven ze zich focussen op de specifieke doelen. Hieruit blijkt de spanning tussen lokale activisten als Shuttlesworth en nationale activisten van buitenaf, Walker en King.¹⁰⁵

2.3. Verloop van het protest en Kings rol hierin

De betekenis van King als charismatische leider van Project C werd al snel duidelijk. Op 3 april 1963 was Project C van start gegaan met de bezetting van winkels en als hoofdtactiek de economische boycot tijdens het drukke koopseizoen van Pasen.¹⁰⁶ Na de eerste week waren meer dan 150 demonstranten gearresteerd en bleek de boycot effectief. Maar al snel werd duidelijk dat King en de SCLC een misrekening hadden gemaakt: door de controversiële status van Shuttlesworth in de zwarte gemeenschap, bleek de ACMHR minder goed in staat om de zwarte middenklassen te mobiliseren.¹⁰⁷ Hierin bleek een essentiële rol voor King weggelegd om de gematigde zwarte bevolking over te halen het protest te steunen. Zo slaagde King in een bijeenkomst op 8 april erin om lokale zwarte leiders, zoals belangrijke zakenman Arthur Gaston, achter het protest te scharen. In een tweede bijeenkomst op 9 april

¹⁰⁴Twee opeenvolgende alinea's: Morris, 'Birmingham Confrontation Reconsidered', 623-626, 633-635.

¹⁰⁵ Garrow, *Bearing the Cross*, 234-235.

¹⁰⁶ Aanvankelijk zou de SCLC haar protest in maart lanceren, maar het protest werd uitgesteld tot na de burgemeestersverkiezingen tussen Bull Connor en Albert Boutwel van 2 april. Dit omdat Shuttlesworth en andere activisten wilde voorkomen dat Connor het protest zou gebruiken als propagandamiddel om kiezers te overtuigen van de noodzaak van segregatie. Uiteindelijk wint Boutwel de verkiezingen en blijft Connor tot 14 april in ambt. Connor behoudt wel zijn positie als hoofd van de Publieke Veiligheid, zie Garrow, *Bearing the Cross*, 231-234; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 313-317.

¹⁰⁷ ACMHR had geen breed draagvlak in de zwarte gemeenschap: ze had de zwarte elite van zich vervreemd en werd maar gesteund door een klein deel van de zwarte middenstand. De belangrijkste steun kwam van de lagere klassen, maar deze omvatte geen grote aantallen: maar 900 actieve leden van totale zwarte gemeenschap van 209.000 Afro-Amerikanen. Dit kwam mede doordat Shuttlesworths rivaal James L. Ware (ICC), als leider van de *Baptist Minister's Conference*, andere pastoren verbood lid te worden van de ACMHR. Zie voor samenstelling van de ACMHR, McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 111-112. Voor een ledenoverzicht van ACMHR in 1959, zie Thornton, *Dividing Lines*, 226-227.

wist King de steun van de pastoors van de *Baptist Minister' Conference*, onder leiding van Shuttlesworths rivaal James L. Ware, te verkrijgen.¹⁰⁸

Tijdens de tweede week werd het protest dan ook uitgebreid met massademonstraties en *sit-ins* van publieke ruimtes door een groter aantal demonstranten. Massamobilisatie bleef echter een traag proces. Naast dit probleem was sprake van toenemende blanke oppositie: op 10 april wist Connor een gerechtelijk bevel te verkrijgen dat alle demonstraties verbood en werden de borgsommen verhoogd van \$300 naar \$2,500. Demonstranten waren minder snel bereid de gevangenis in te gaan als de SCLC hen niet kon vrij kopen.

Bovendien zorgden deze maatregelen voor een dilemma over de rol die King in moest nemen. King en Abernathy hadden aangekondigd op Goede Vrijdag (12 april) een mars te leiden naar het stadhuis en gearresteerd te worden. Ze hoopten met deze actie de plaatselijke zwarte bevolking te mobiliseren. Tevens zouden Kings overtreding van de gerechtelijke orde en de daaropvolgende arrestatie voor nationale media-aandacht zorgen.¹⁰⁹ King kon echter vanuit de gevangenis niet zijn financiële taak vervullen. Hij was met zijn nationale prominentie de uitgesproken figuur om financiële steun in het Noorden te winnen om de borgsommen te betalen, zoals hij al eerder had bewezen.¹¹⁰ Uiteindelijk koos King voor arrestatie, omdat als hij zou terugkrabbelen het protest wellicht helemaal zou uitdoven: 'If we obey it [the injunction], then we are out of business,' aldus King.¹¹¹

De arrestatie van King en Abernathy zorgde zoals verwacht voor de (inter)nationale media-aandacht en de steun voor het protest nam toe tijdens de periode dat zij in de gevangenis zaten (14-20 april). Zo leidde Kings broer een mars die op gewelddadige oppositie van Connors politiemannen stuitte en positieve media-aandacht voor de demonstranten opriep.¹¹² Kings arrestatie zorgde tevens voor een inspanning van president Kennedy.

¹⁰⁸ Martin Luther King, Jr., *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.* ed. Clayborne Carson (New York 1998), 139-141.

¹⁰⁹ De timing van Kings arrestatie was zowel vanuit lokaal als nationaal oogpunt een strategische zet: King geloofde dat een arrestatie op Goede Vrijdag de lokale zwarte gemeenschap achter het protest zou scharen vanwege de religieuze waarde van Goede Vrijdag in de zwarte gemeenschap. Bovendien zou King's arrestatie sympathieke nationale aandacht trekken voor Birmingham protest door zijn nationale status, zie Morris, 'Birmingham Confrontation Reconsidered', 628.

¹¹⁰ King had voordat het protest van start was gegaan al een serie lezingen gehouden in het Noorden om financiële steun te krijgen. Zo hield hij in New York een bijeenkomst waarin hij financiële steun van rijke individuen wist te krijgen, zie Garrow, *Bearing the Cross*, 234.

¹¹¹ Dan zouden ze dezelfde fout maken als in Albany in 1961, waar de SCLC wel gehoor gaf aan het gerechtelijk bevel. Dan zou elke gerechtelijke orde King tegen houden en de campagne kunnen verwoesten, zie Morris, 'Birmingham Confrontation Reconsidered', 628. Citaat Martin Luther King geciteerd in Garrow, *Bearing the Cross*, 242.

¹¹² Twee opvolgende alinea's zijn ontleent aan: Morris, 'Birmingham Confrontation Reconsidered', 626- 627; Garrow, *Bearing the Cross*, 234-238, 241-244; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 333-334.

Kennedy uitte zijn bezorgdheid tegenover Kings vrouw over haar man die afzonderlijk was opgesloten.¹¹³ Tijdens zijn eenzame opsluiting werkte King aan zijn beroemde *Letter from a Birmingham Jail*. Dit was een antwoord op lokale kritiek van blanke geestelijken tegen de massademonstraties. Deze demonstraties zouden worden geleid door ‘outsiders’ die niet open stonden voor onderhandelingen.¹¹⁴ King antwoordde hierop: ‘The purpose of the [nonviolent] direct action is to create a situation so crisis-packed that it will inevitably open the door to negotiation.’¹¹⁵

Deze brief is een verdediging van zijn strategie van *nonviolent direct action* tegenover zowel de blanke geestelijken als het Amerikaanse publiek in het algemeen. Het nationale publiek kwam in aanraking met Kings *Letter from a Birmingham Jail* doordat deze werd gepubliceerd in kranten als *The New York Post* en tijdschriften als *The Christian Century* en *Liberation*. King legde in zijn brief de link tussen het racisme in Birmingham en de Amerikaanse idealen van gelijkheid en rechtvaardigheid. Daarmee liet hij de lokale strijd in Birmingham aanspreken bij de belevingswereld van het nationale publiek. Zo wist hij nationale sympathie voor de Birmingham Campagne te winnen en daarmee versterkte hij zijn rol als filosofische leider van het protest.¹¹⁶

Begin mei begon het protest opnieuw in te zakken doordat de lokale steun steeds minder werd en de nationale media-aandacht niet langer op Birmingham was gericht. James Bevel (1936-2008), directeur van *Direct Action and Nonviolence Education* van SCLC, kwam met het plan om scholieren in te zetten om het tekort aan demonstranten op te vullen.¹¹⁷ King aarzelde om tieners te mobiliseren, maar stelde ook dat ‘We’ve got to do something to get their [press] attention again.’ Bevel en Walker geloofden daarentegen dat er geen tijd was voor twijfels en gingen over tot het organiseren van ‘D-Day’ op 2 en 3 mei, ook wel de ‘Children’s Crusade’ genoemd. Hierin marcheerden honderden scholieren in gecoördineerde

¹¹³ Voor meer informatie over de actie van president Kennedy en het daaropvolgende gesprek tussen Corretta King en Martin Luther King, zie Garrow, *Bearing the Cross*, 243-244.

¹¹⁴ Garrow, *Bearing the Cross*, 242, 246.

¹¹⁵ Martin Luther King, Jr., *Letter From a Birmingham Jail* (Birmingham City Jail, 16 april 1963), 5.

¹¹⁶ Eskew, *But for Birmingham*, 245; Douglas Sturm, ‘Crisis in the American Republic: The Legal and Political Significance of Martin Luther King’s “Letter from a Birmingham Jail”’, *Journal of Law and Religion* 2, No. 2 (1984), 314-316, 323; The Martin Luther King, JR. Research and Education Institute (augustus 2013) http://mlk-pp01.stanford.edu/index.php/encyclopedia/encyclopedia/enc_letter_from_birmingham_jail_1963 (januari 2013).

¹¹⁷ Morris geeft een schatting van het aantal demonstranten dat nodig is voor het creëren van wijdverspreide sociale wanorde: 1000 protestanten om de gevangenissen te vullen en nog een paar duizend om de winkels te bezetten. Jongeren waren gemakkelijker te mobiliseren, omdat ze meestal geen werk hadden, geen families hoefden te onderhouden en minder angstig waren, zie Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 629.

groepen naar het stadhuis, terwijl ze vrijheidsliederen als *We Shall Overcome* zongen.¹¹⁸ Dit resulteerde in arrestaties van 600 jongeren en bracht het totale aantal op 1000, waarmee de capaciteit van de gevangenis was bereikt. Om verdere arrestaties te voorkomen, zou Connor uiteindelijk geweld gebruiken om de demonstranten weg te krijgen. Hij gebruikte politiehonden en brandslangen tegen de geweldloze jongeren.¹¹⁹ De ‘Children’s Crusade’ bereikte de voorpagina van nationale kranten als de *New York Times* en de *Washington Post* en het nieuws werd internationaal verspreid via foto’s en televisiebeelden.¹²⁰

Dit bewijst dat nationale media-aandacht tevens kon worden bereikt zonder Kings bijdrage. Het waren de ‘Children’s Crusade’ van James Bevel en Walkers strategie van massa-arrestaties en demonstraties die zorgden voor nationale sympathie voor de demonstranten. Bovendien paste Walker andere, vergaande tactieken toe waarvan hij King niet op de hoogte stelde. Zo stuurde Walker demonstranten naar verschillende wijken van de stad om vals alarm te slaan, zodat Connor zijn politie- en brandweermannen niet allemaal kon gebruiken tegen de demonstranten. ‘Dr. King never knew that I sent people to turn in false alarms (...) because I knew he would not want to do that,’ aldus Walker.¹²¹

Dit illustreert dat King als leider van het protest niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor de strategische kant van de strijd, terwijl dit wel essentieel was voor het slagen van de campagne. Dit is van belang voor het begrip van Kings rol, omdat het een nuancering geeft van het beeld dat van King naar voren komt in het collectieve geheugen. Zoals blijkt uit het eerder genoemde citaat van Fred Powledge, wordt King namelijk verheven tot de enige leider van de burgerrechtenbeweging: ‘Thought it [Civil Rights Movement] up, led it, produced its victories, became its sole martyr.’¹²² Echter, het strategische leiderschap was weggelegd voor Walker en Bevel, twee andere leiders van buiten Birmingham.

De ‘Children’s Crusade’ en de internationale sympathie voor de Birmingham Campagne zetten de Kennedy regering meer onder druk. Kennedy stuurde bemiddelaars naar Birmingham om een overeenkomst tussen protestleiders en zakenleiders te bewerkstelligen. De lokale zakengemeenschap weigerde daarentegen aan de eisen van het protest te voldoen.

¹¹⁸ Een massademonstratie was net als een boycot geen nieuwe tactiek voor de burgerrechtenbeweging in 1963. De demonstraties van 2 mei waren gemodelleerd op de *sit-ins* van 1960 in Nashville, waaraan James Bevel zelf had deelgenomen, zie Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 629.

¹¹⁹ Garrow, *Bearing the Cross*, 246-250; Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 629-630.

¹²⁰ Zoals de bekende foto van fotograaf Charles Moore die aan het begin van dit hoofdstuk staat afgebeeld.

¹²¹ Citaat Wyatt Tee Walker in Garrow, *Bearing the Cross*, 248,249. Walker wilde zich niet verontschuldigen voor zijn tactieken die volgens hem noodzakelijk waren om het brute racisme van Connor te onthullen: ‘I wasn’t dealing with a moral situation when I dealt with Bull Connor,’ geciteerd in Garrow, *Bearing the Cross*, 248.

¹²² Fred Powledge, *Free at Last*, XIV.

Echter, de versterkte protestactiviteiten tussen 4 en 7 mei zouden zorgen voor de sociale wanorde die uiteindelijk de overwinning zou brengen. Zo werd Connor door de massademonstraties gedwongen nog eens duizend mensen te arresteren, hetgeen de overvolle gevangenissen op een totaal van 2500 bracht. Walkers tactieken van massademonstraties en -arrestaties werden opnieuw uitgebreid belicht in de (inter)nationale media, zoals een krantenkop van de *New York Times* rapporteerde: ‘Birmingham Jails 1000 More Negroes’. De massademonstraties bereikten een hoogtepunt op 7 mei toen 3000 Afro-Amerikanen het zakencentrum wisten te bezetten. De volledige zakengemeenschap werd ontwricht en de politie kon weinig doen, omdat arrestaties niet mogelijk waren. Het waren de verschillende tactieken – massa-arrestaties, demonstraties, *sit-ins* en de economische boycot – waarin de lokale massa een essentiële rol speelde, die voor de noodzakelijke crisis zorgden.

Deze crisis dwong uiteindelijk de zakenwereld op 7 mei tot onderhandelingen die leidden tot de ‘Birmingham Truce Agreement’ op 10 mei 1963. Hierin werden de lokale doelen deels bereikt: desegregatie van winkels, meer werkgelegenheid voor zwarten en de totstandkoming van een bi-rationale commissie om raciale integratie in de toekomst te ondersteunen.¹²³ De SCLC, en niet de lokale ACMHR, had de ‘Birmingham Truce Agreement’ bemiddeld. King had zonder overleg met Shuttlesworth besloten tot een halt op demonstraties zolang de onderhandelingen liepen.

Dit leidde tot een conflict tussen Shuttlesworth, een lokale leider die het protest wilde voortzetten, en de buitenstaander King. Shuttlesworth voelde zich gepasseerd door de leidende rol die King innam:

‘Well, Martin, you know they said in Albany that you come in, get people excited and started, and you leave town. But I live here, the people trust me, and I have the responsibility after SCLC is gone, and I’m telling you it [the demonstrations] will not be called off.’¹²⁴

Deze strijd tussen Shuttlesworth en King speelde zich vooral onderling af. Naar de buitenwereld toe prezen ze elkaars leiderschap en vierden ze de bereikte overeenkomst.

¹²³ Garrow, *Bearing the Cross*, 251-258; Voor uitgebreid verslag van het verloop van de demonstraties van 4 t/m 7 mei, zie Morris, 630-633. Voor de specifieke eisen die de demonstranten stelden in de onderhandelingen met de blanke zakengemeenschap en de uiteindelijke ‘Birmingham Truce Agreement’, zie Garrow, *Bearing the Cross*, 252, 259.

¹²⁴ Citaat Fred Shuttlesworth, 8 mei 1963 in Garrow, *Bearing the Cross*, 256-257.

Een vergelijkbare spanningssituatie tussen lokale activisten en buitenstaanders ontstond toen bekend werd waarmee de SCLC had ingestemd. Al snel ontstond kritiek op de SCLC dat ze te milde eisen zouden hebben gesteld aan de lokale zakenwereld. De *National Guardian* stelde dat King ‘Shot the Birmingham movement down with his usual technique of coming in, being the big wheel (...) and settling for a lot less than even the moderate demands.’¹²⁵ Zo liet de SCLC de eis varen dat alle aanklachten zouden worden ingetrokken en had de organisatie zelf de gevangen demonstranten moeten vrijkopen. Bovendien waren volgens Shuttlesworth geen duidelijke afspraken gemaakt over het tijdsbestek waarin desegregatie moest worden bereikt. Ook was niet duidelijk vastgesteld hoeveel zwarte medewerkers in winkels zouden worden aangenomen. De overeenkomst hing daarmee af van de welwillendheid van de blanke zakenwereld, die veel van hun beloftes niet nakwam. Sydney Smyder, de president van de plaatselijke kamer van koophandel, herinterpreteerde de voorwaarden zodat desegregatie werd uitgesteld.¹²⁶ Desegregatie in Birmingham was nog geen gewonnen zaak.

King en de andere SCLC leden waren echter tevreden met de lokale resultaten en legden de nadruk op de behaalde regionale en nationale doelen. De effectiviteit waarmee ze de strijd voor raciale ongelijkheid onder nationale aandacht had weten te brengen, was volgens King de ware impact van de Birmingham Campagne. Deze nationale aandacht vertaalde zich in financiële steun met King als belangrijkste fondsenwerver. Zo had hij in de laatste week van mei meer dan \$50.000 in één dag in Los Angeles weten op te halen. De Birmingham Campagne had Kings status in de ogen van het Amerikaanse publiek vergroot en van de SCLC een nationale speler gemaakt.¹²⁷

De versterkte nationale sympathie voor de raciale strijd wakkerde bovendien het protest in het Zuiden aan. Binnen tien weken na de Birmingham Campagne deden zich 75 demonstraties voor in 75 zuidelijke steden naar het model van de ‘Birmingham-style direct actions.’ Bovendien werd dezelfde blauwdruk voor direct action toegepast door de SCLC in St. Augustine in 1964, Selma in 1965 en Chicago in 1966. Deze protesten moesten samen met de 1963-mars naar Washington de druk op president Kennedy opvoeren om een *Civil Rights*

¹²⁵ Adam Fairclough, *To Redeem the Soul of America: the Southern Christian Leadership Conference and Martin Luther King, Jr.* (Georgia, 1987), 129.

¹²⁶ Op 15 mei kondigde Smyer zijn versie van de voorwaarden aan: winkels zouden worden geïntegreerd binnen 90 dagen na de nieuwe stadregering was aangetreden, in plaats van 90 dagen geteld vanaf 15 mei. Dit was aanzienlijk later. Smyer vond bovendien dat de overeenkomst werd nageleefd als slechts een enkele zwarte medewerker werd aangenomen, zie Fairclough, *To Redeem the Soul of America*, 132.

¹²⁷ Garrow, *Bearing the Cross*, 259-264

Act aan te nemen tegen raciale segregatie. Deze zou uiteindelijk op 2 juli 1964 worden bekrachtigd.¹²⁸ King was niet de initiatiefnemer tot de beroemde ‘March on Washington’ van 1963, maar zou zich in de daaropvolgende maanden in toenemende mate bezig houden met de organisatie ervan.¹²⁹

Echter, in een persconferentie waarin de SCLC de ‘Birmingham Truce Agreement’ van 10 mei 1963 presenteerde, beloofde King tevens energie te besteden aan het voortzetten van het protest in Birmingham. Dit om te voorkomen dat de SCLC bekritiseerd zou worden steun voor het lokale protest op te geven zodra gebeurtenissen die nationale aandacht trokken voorbij waren. Deze kritiek werd tevens verwoord door Shuttlesworth in het bovengenoemde citaat waarin hij Kings leiderschap veroordeelde. King wilde deze kritiek ondervangen door te beloven zich in te zetten voor registratie van stemgerechtigden, desegregatie van scholen en parken en het aannemen van zwarte politiemannen in Birmingham.¹³⁰ Hieruit blijkt dat King zich bewust was van de spanning tussen het lokale activisme en zijn rol als nationale leider hierin.

2.4. Lokaal protest na King

In de nasleep van de ‘Birmingham Truce Agreement’ nam het raciale geweld in Birmingham toe. Het resulteerde zelfs in een bomaanslag op het huis van Kings broer en op het hotel waar King logeerde. De Ku Klux Klan werd verantwoordelijk gehouden voor deze bombardementen, waarbij geen gewonden vielen. Dit blanke geweld veroorzaakte een enorm conflict tussen Afro-Amerikanen en de politie. King benadrukte het belang van geweldloze confrontatie, maar de SCLC bleek niet in staat het geweld te kunnen voorkomen. King beargumenteerde dat het zwarte geweld het protest schade zou toebrengen en verkondigde zijn geweldloze strategie in cafés in Birmingham. Op 15 september viel opnieuw een bom, dit keer op de Sixteenth Street Baptist Church, het hoofdkwartier van de Birmingham Campagne. Hierbij kwamen vier jonge meisjes om het leven. Deze actie resulteerde in meer raciaal geweld, door zowel blanken als zwarten. Zo werd de zestienjarige Johnny Robinson door een

¹²⁸ Garrow, *Bearing the Cross*, 260-267; Morris, ‘Birmingham Confrontation Reconsidered’, 633; Eskew, *But for Birmingham*, 315.

¹²⁹ Burgerrechtenactivisten Bayard Rustin en A. Philip Randolph waren al sinds eind 1962 bezig met het plannen van een massademonstratie naar Washington, maar brede steun in de zwarte gemeenschap ontbrak. Randolph was blij met King die het initiatief vanaf eind mei wilde ondersteunen. De samenwerking tussen hen resulteerde uiteindelijk in een ‘March on Washington for Jobs and Freedom’ op 27 en 28 augustus 1963 en Kings beroemde ‘I have a Dream’ speech. Voor uitgebreidere analyse van de herkomst, de doelen (economische ongelijkheid aanvechten) en de uitwerking van de March on Washington zie Garrow, *Bearing the Cross*, 265-286.

¹³⁰ Garrow, *Bearing the Cross*, 259-260.

politieagent neergeschoten toen hij en andere Afro-Amerikanen stenen gooiden naar racistische blanken, die hen beledigden.¹³¹

King hield zich na de Birmingham Campagne van mei 1963 voornamelijk bezig met het organiseren van de ‘March on Washington’ en het ontketenen van lokale protestbewegingen in andere zuidelijke steden. Hij ging nog regelmatig naar Birmingham en verkondigde eind juli tijdens een massabijeenkomst van de ACMHR dat de ‘Birmingham Truce Agreement’ werd nageleefd: de bi-rationale organisatie, *Community Affairs Committee* (CAC), had op 16 juli haar eerste bijeenkomst gehouden en het stadsbestuur had alle segregatieordonnanties ingetrokken.¹³² Echter, de zwarte representatie in de CAC was met zijn 27 zwarten tegenover 212 blanken niet evenredig en de CAC bleek weinig effectief. Zo werden zwarte werknemers in zowel winkels als in het politiedepartement nog altijd geweigerd.¹³³

King kondigde daarom in oktober 1963 aan opnieuw over te gaan tot massademonstraties en een economische boycot als zwarte politiemannen niet binnen twee weken werden aangenomen. Maar steun van lokale zwarte leiders voor hernieuwd protest ontbrak. Zij wilden namelijk niet dat King als buitenstaander zich opnieuw met het lokale protest zou bemoeien. Zakenman Arthur Gaston verwoordde deze gevoelens als volgt: ‘there is no need for any additional outside help at this time.’¹³⁴ Eind 1963 werd duidelijk dat de lokale doelen van de SCLC in Birmingham onvoldoende waren behaald. Toch ging King zich steeds meer concentreren op nieuwe burgerrechtenbewegingen zoals in Danville, Virginia. Daarmee kwam hij steeds meer terug op zijn belofte om het lokale verzet ook na de Birmingham Campagne voor te zetten.¹³⁵

De Birmingham Campagne had niet de resultaten op lokaal niveau opgeleverd die het had gehoopt. Integratie werd nog altijd door blank verzet belemmerd. Zo werden de aanbevelingen door de CAC om het raciale klimaat te verbeteren door het stadsbestuur afgewezen. Ook werden in 1964 Afro-Amerikanen nog altijd geweigerd voor verkoopfuncties in winkels. Daarom ging het lokale verzet over tot stakingen en bezettingen totdat elk van de vijf grote winkels ten minste een zwarte werknemer hadden aangenomen. Daarmee wist het

¹³¹ Garrow, *Bearing the Cross*, 260-262; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 519-530; Eskew, *But for Birmingham*, 322-323.

¹³² Voor meer informatie over de raciale indeling van de *Community Affairs Committee* en waarom deze niet instaat bleek druk te kunnen uitoefenen voor raciale vooruitgang, zie Eskew, *But for Birmingham*, 316-317.

¹³³ Garrow, *Bearing the Cross*, 270-271, 277, 298-304; McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 471-475.

¹³⁴ Citaat Arthur Gaston geciteerd in Garrow, *Bearing the Cross*, 299.

¹³⁵ McWhorter, *Carry me Home Birmingham*, 471-472, 551, 556-560; Eskew, *But for Birmingham*, 324-326.

lokale verzet uiteindelijk deze afspraak van de ‘Birmingham Truce Agreement’ te bekrachtigen.¹³⁶

Shuttlesworth trachtte het leiderschap over dit lokale verzet te verwerven door in 1965 een campagne voor de registratie van zwarte stemgerechtigden te starten. Zijn inspanningen zorgde ervoor dat de oude rivaliteit tussen de ACMHR en de gematigde ICC om het leiderschap in de zwarte gemeenschap opnieuw opspeelde. Wederom riep Shuttlesworth daarom de hulp in van King in de hoop dat die de steun van de zwarte gematigden wist te winnen. King wilde daarentegen niet opnieuw persoonlijk betrokken raken bij het lokale protest in Birmingham, maar stuurde wel SCLC leden ter ondersteuning. Shuttlesworth wilde met behulp van de SCLC via *direct action*, zoals demonstraties en massabijeenkomsten, een levendig lokaal protest opzetten voor stemregistratie. De ACMHR wist echter de zwarte gemeenschap hiervoor niet te mobiliseren, omdat het nog altijd geen breed gedragen steun had onder de zwarte gematigden. Het protest slaagde uiteindelijk door steun van buitenaf, doordat president Lyndon B. Johnson, uit naam van de *Voting Right Act* van 1965, federale ondersteuning naar Birmingham stuurde.¹³⁷ Zo werd een effectieve registratiecampagne in Birmingham gelanceerd waarbij 50.000 Afro-Amerikanen werden toegevoegd aan de stemlijst.¹³⁸

Het lokale activisme wist ook zonder buitenstaanders als de SCLC raciale vooruitgang te boeken. In 1966 was de ICC bereid tot samenwerking met Shuttlesworths ACMHR in het lokale verzet tegen de discriminatie van zwarte politieagenten. Opnieuw ging de zwarte gemeenschap de straat op om massaal te demonstreren. In maart bezweek het stadsbestuur onder de dreiging van een hernieuwde boycot en behaalde de strijd voor integratie van de politiemacht eindelijk succes. De eerste zwarte politieagenten werden eindelijk aangenomen, meer dan tien jaar later nadat Shuttlesworth deze strijd was begonnen.

Bovendien zorgden de stijgende zwarte stemregistraties voor grotere politieke macht voor de zwarte gemeenschap. Hierdoor kon het lokale verzet in de daaropvolgende jaren tevens via politieke wegen integratie bemiddelen. Zo werd in 1969 een nieuwe CAC opgericht die wel degelijk een katalysator bleek voor raciale hervormingen in Birmingham.

¹³⁶ Eskew, *But for Birmingham*, 326.

¹³⁷ Thornton, *Dividing Lines*, 370-375.

¹³⁸ In de jaren '60 had maar 22.000 van de 120.000 zwarte stemgerechtigde zich weten te registeren. Dankzij de registratiecampagne van 1966 kwamen daar 50.000 Afro-Amerikanen bij, zie Eskew, *But for Birmingham*, 328.

De zwarte gematigden wisten een steeds groter blok te verkrijgen in de gemeentelijke politiek en dit werd bekroond met Dean Arrington als eerste zwarte burgemeester in 1979.¹³⁹

Conclusie

King bouwde in Birmingham voort op een bestaande lokale protestbeweging waaraan hij met zijn charismatische leiderschap en nationale prominentie bekrachtiging gaf. Voordat King de Birmingham Campagne startte bestond er namelijk al een levendig lokaal verzet in Birmingham. Het lokale activisme kenmerkte zich door de rivaliteit tussen Shuttlesworth ACMHR en de meer gematigde ICC, met sterk uiteenlopende strategieën. Om te bewijzen dat alleen via *direct action* integratie bereikt kon worden, schakelde Shuttlesworth in maart 1963 de hulp van King in. Het was dus op initiatief van Shuttlesworth dat King de SCLC naar Birmingham bracht, waar King kon voortbouwen op het reeds bestaande plaatselijke activisme. Zo diende de economische boycot van 1962 door lokale studenten als voorbeeld voor de economische boycot van 1963. Deze laatste boycot vormde de hoofdtactiek van de Project C, zoals uitgedacht door strateeg Wyatt Tee Walker. Voor de overige tactieken zoals massa-arrestaties, demonstraties en *sit-ins* speelde de lokale bevolking een essentiële rol om sociale verandering te bereiken. De ‘Children’s Crusade’ onder leiding van James Bevel zorgde uiteindelijk voor de noodzakelijke crisis die de zakenwereld tot onderhandelingen dwong. Bevel en Walker waren verantwoordelijk voor de strategie, waarin de lokale massa essentieel bleek en die de Birmingham Campagne tot een succes maakte. King was dus niet verantwoordelijk voor het strategische leiderschap en dit nuanceert het beeld van King als de enige leider van de burgerrechtenbeweging.

King trok door zijn nationale prominentie media-aandacht naar het protest, zoals bleek uit de nationale belangstelling voor zijn arrestatie. Nationale aandacht betekende op zijn beurt weer financiële steun, met King als voornaamste fondsenwerver. Echter was het Bevels ‘Children’s Crusade’ die de noodzakelijke media-aandacht wist te werven toen de belangstelling voor het protest aan het uitdoven was. Daarom kan niet gesteld worden dat alleen King als leider van het protest nationale aandacht kon trekken, dat zou een overschatting van zijn betekenis zijn.

Wel had King een belangrijke rol als filosofische leider, zoals bleek uit de nationale sympathie die hij met zijn *Letter from a Birmingham Jail* voor het *nonviolence* protest wist te winnen. Shuttlesworths ACMHR was al voorstander van deze *nonviolence* strategie voordat

¹³⁹ Tweeopvolgende alinea’s: Thornton, *Dividing Lines*, 375-379; Eskew, *But for Birmingham*, 325-330.

King dit toepaste in Birmingham, maar zijn organisatie werd niet breed gedragen door de zwarte gematigden. King wist met zijn charismatisch leiderschap eenheid in de zwarte gemeenschap te brengen om het massaprotest te steunen en de *nonviolence* strategie over te nemen.

Na de 'Birmingham Truce Agreement' beloofde King het protest in Birmingham voort te zetten. Zwarte leiders wilden niet langer dat buitenstaanders als King zich met het lokale verzet gingen bemoeien. Ondanks dat de inspanningen van de SCLC in Birmingham niet afgerond waren, ging King zich in 1963 meer bezighouden met andere protestacties zoals de *March on Washington*. Zo ging King niet in op het nieuwe verzoek van Shuttlesworth om zich persoonlijk te bemoeien met het protest in Birmingham. Maar ook zonder King bleven lokale activisten zich inzetten voor integratie. Zo wist Shuttlesworth in 1965, weliswaar met hulp van buitenaf, een effectieve stemregistratiecampagne te lanceren, waardoor de lokale politieke macht van de zwarte gemeenschap groeide. Bovendien behaalden de lokale protestorganisaties eindelijk succes in de strijd voor zwarte politieagenten. Dit getuigt van een continuïteit in het lokale activisme na Kings vertrek.

Gesteld kan worden dat King voortbouwde op een reeds bestaande lokale beweging om zijn eigen nationale doelen (en die van de SCLC) te behartigen. Zo was de Birmingham Campagne opgezet als model voor andere Zuidelijke steden en als middel om segregatie onder nationale aandacht te brengen. Deze nationale impact van het protest was sterk gestoeld op de inzet van de lokale massa. Lokale activisten als Shuttlesworth gebruikten King als *empowerment* voor hun lokale beweging, omdat King nationale aandacht en financiering zou brengen. Deze samenwerking tussen nationale en lokale activisten ging niet zonder spanning. King en Shuttlesworth verschilden zowel in doelen als tactieken. Dit uitte zich onder andere in het conflict over Kings toezegging om de demonstraties op 7 mei te beëindigen. Ondanks deze spanning was het de wisselwerking tussen het lokale en nationale activisme dat de Birmingham Campagne tot een succes maakte.

Hoofdstuk 4: Conclusie

In Montgomery en Birmingham was sprake van een wisselwerking tussen King en het lokale activisme. Dit laatste was verantwoordelijk voor het ontstaan en voortbestaan van de protestbeweging, terwijl King met zijn filosofische leiderschap en nationale prominentie zorgde voor *empowerment* van dit lokale protest.

In zowel Montgomery als in Birmingham lag de opzet van de protestbeweging in het lokaal activisme, dat al jaren lang zeer levendig was. De WCP, onder leiding van Jo Ann Robinson, was in de jaren 1949-1955 voorafgaand aan de busboycot de drijfveer van het verzet tegen de segregatie in bussen in Montgomery. In Birmingham werd het lokale activisme in de jaren voorafgaand aan de komst van King gekenmerkt door de rivaliteit tussen Shuttlesworth's ACMHR en de gematigde ICC. Beide organisaties steunden de 'Selective Buying Campaign' van studenten in 1962 om de zwarte gemeenschap te overtuigen van hun verzetstrategie.

Bovendien wordt uit beide casestudies duidelijk dat King niet de initiator was van het protest en daarmee niet verantwoordelijk was voor de opzet ervan. Hiermee wordt het iconische beeld van King, waarin hij verheven wordt tot zowel de belangrijkste leider als initiator van het protest, genuanceerd. In Montgomery wachtten Robinson en Nixon namelijk al maanden op de juiste testcase om een boycot te lanceren en de arrestatie van Rosa Parks bleek te voldoen. De notie van een busboycot berustte op het voorbeeld van Jemison in Baton Rouge in 1953. Dit was tevens het geval in Birmingham waar de economische boycot van 1962 als voorbeeld diende voor de boycot van winkels die King's SCLC een jaar later zou afkondigen. Daarbij was de SCLC op dringend verzoek van Shuttlesworth naar Birmingham gekomen en niet op initiatief van King.

In het verloop van beide protestbewegingen trad King als leider naar voren, maar waren andere activisten tevens van groot belang om het lokale protest tot een succes te maken. In Montgomery kwam King op als lokale leider van de MIA, terwijl hij in Birmingham als nationale leider van buitenaf bij het protest werd gevraagd. Alvorens in te gaan op de betekenis van King's leiderschap zal eerst het belang van andere activisten worden besproken die zijn betekenis reduceren.

King was dan wel de leider van de MIA, maar als vicepresident en secretaris namen Abernathy en Nixon tevens belangrijke posities in. Abernathy zag zichzelf als de strategische leider van het protest en King als de filosofische leider. Daarbij was advocaat Fred Gray

verantwoordelijk voor de uitvoering van de gerechtelijke procedures, die uiteindelijk leidde tot het ongrondwettelijk verklaren van bussegregatie. Ook in Birmingham was King niet het strategische brein achter het protest. Deze positie werd ingenomen door Walker en Bevel, die met hun acties nationale sympathie voor het protest wisten te winnen. Bovendien was voor de uitvoering voor de verschillende tactieken zoals de boycot, carpoolsysteem, massabijeenkomsten, -demonstraties en *sit-ins*, de mobilisatie van de lokale bevolking van essentieel belang. Daarmee berustte het slagen van het protest op de inzet van duizenden onbekende mensen.

Ook stortte het lokale activisme na het vertrek van King niet in. Zo ging de MIA zich inzetten voor school-desegregatie. Dit bleek een complexer doel waarbij charismatisch leiderschap minder effectief was dan bij een busboycot. Effectieve protestacties werden belemmerd doordat extreme voorstanders van segregatie de lokale politieke macht in handen kregen. Deze factoren droegen eraan bij dat het protest in Montgomery minder doeltreffend was, maar dit kwam niet door het vertrek van King. De *sit-ins* van kantine door studenten duiden bovendien op continuïteit van het lokaal activisme. Dit was tevens het geval in Birmingham waar King, ondanks zijn belofte het lokale verzet te blijven steunen, zich op andere protestbewegingen ging richten. Shuttlesworth zette het lokale protest voort en wist met hulp van buitenaf meer zwarte stemgerechtigden te registreren. Dit duidt erop dat het lokale verzet alleen met interventies van buitenaf raciale integratie kon verwerven. Dit vraagt echter om nuancering. Het lokale activisme wist namelijk op eigen kracht de integratie van de politiemacht te bereiken en er voor te zorgen dat zwarte medewerkers in winkels werden aangenomen. Dit bewijst dat het lokale protest werd voortgezet na het vertrek van King.

Geconcludeerd kan worden dat King noch verantwoordelijk was voor het ontstaan van lokale bewegingen noch voor het voortbestaan ervan. Hier was namelijk het lokale activisme verantwoordelijk voor. Het liet de strijd ontbranden en voorzag in de massamobilisatie die nodig was om het protest te laten slagen. Bovendien zette het de strijd voort na het vertrek van King. Dit sluit aan bij de visie van Clayborne Carson die ervan overtuigd is dat de opzet in het lokaal activisme lag dat King assisteerde.¹⁴⁰

Kings leiderschap in de periode 1955-1963 kent verschillende betekenissen. Ten eerste trad hij met zijn charismatische vermogen als effectieve woordvoerder op naar de media. De

¹⁴⁰ Zo stelt Carson, 'The Montgomery struggle began as an outgrowth of local institutional network rather than as a project of any national civil rights organization (...) In St. Augustine, Birmingham, and Selma, he also assisted movements that had existed before his arrival.' Zie Clayborne Carson, 'Civil Rights Reform and the Black Freedom Struggle,' in *The Civil Rights Movement in America*, ed. Charles W. Eagles (Mississippi 1986), 25-27.

ationale prominentie die hij verkreeg als leider van de Montgomery busboycot vertaalde zich in nationale media-aandacht voor zijn vervolgoptreden in Birmingham. Het volgende patroon tekende zich af: de aanwezigheid van King betekende media-aandacht en dit vertaalde zich in financiële steun. Deze nationale belangstelling zorgde voor toenemende druk op de blanke autoriteiten om aan de eisen van het protest gehoor te geven. Kortom, Kings leiderschap zorgde voor een *empowerment* van de lokale beweging die al bestond.

Dit hangt samen met de tweede betekenis van King: die als filosofische leider. King wist zowel de MIA als de zwarte bevolking van Montgomery te overtuigen van zijn *nonviolence* strategie die kenmerkend was voor de aanhoudende busboycot. Ook in Birmingham wist hij de rivaliteit tussen Shuttlesworths ACMHR en ICC te overstijgen en de gemeenschap achter *nonviolent direct action* te krijgen. King slaagde erin eenheid te creëren in de zwarte gemeenschap en daarmee de lokale bevolking te mobiliseren voor aanhoudend protest. Deze *community building* beperkte zich niet alleen tot de zwarte gemeenschap. Met zijn *nonviolence* filosofie sprak hij de Afro-Amerikanen én de blanke gematigden aan op zowel lokaal als nationaal niveau. King was namelijk in staat lokale campagnes zo te verwoorden dat ze aanspraken bij het nationaal publiek. In zijn speeches maakte hij de connectie tussen lokale gevoelens van onrechtvaardigheid en de nationale idealen van vrijheid, gelijkheid, rechtvaardigheid en democratie. Met zijn retoriek verwoordde King deze connectie zo krachtig dat hij de sympathie won van het Amerikaanse publiek voor de lokale protestbewegingen. Daarmee was King door zijn charismatische en filosofische leiderschap in staat de steun van zowel de zwarte gemeenschap, het bredere blanke publiek, de media en de federale regering voor zich te winnen.¹⁴¹

King gebruikte lokale initiatieven om nationale doelen te bewerkstelligen, zoals terug te zien is in zijn filosofie. In Montgomery was King nog onderdeel van het lokale verzet, maar koppelde hij de busboycot in zijn eerste speech als leider al aan de nationale idealen van rechtvaardigheid en democratie. De Birmingham Campagne diende als voorbeeld voor toekomstige zuidelijke protestbewegingen en om de brute aard van segregatie onder nationale aandacht te brengen. Dit moest zorgen voor toenemende druk op de Kennedy regering om de *Civil Rights Act* door te voeren. Het behalen van deze regionale en nationale doelstellingen waren volgens King de ware impact van het protest en niet de specifieke doelen van de lokale campagnes. Het lokaal activisme daarentegen gebruikte Kings vermogen om nationale media-aandacht en financiering aan te trekken, om hun lokale doelen te bereiken. Daarmee diende

¹⁴¹ Thornton, *Dividing Lines*, 569-571.

Kings nationale prominentie als *empowerment* van de protestbeweging die het lokale activisme had geïnitieerd.

Hieruit volgt dat sprake was van een wisselwerking tussen King en het lokaal activisme die leidde tot succesvolle protestacties tegen raciale segregatie. De nadruk moet niet alleen op King liggen, zoals het *Great Man* paradigma neigde te doen, want daarmee werd de inspanning van vele onbekende mensen overschaduwd. Echter, de betekenis van King moet niet helemaal gebagatelliseerd worden door uitsluitend het lokale activisme te benadrukken, zoals het *Local People* paradigma heeft gedaan. Deze onderzoeksscriptie heeft aangetoond dat zowel het aandeel van King als van het lokaal activisme van essentieel belang zijn geweest en daarmee voegt dit onderzoek de relevante implicaties van beide paradigma's samen. Of de conclusies van dit onderzoek tevens van toepassing zijn op de protestbeweging in Selma, Alabama, (1965) waarin King tevens een leidende rol speelde, zou vervolgonderzoek moeten uitwijzen. Afsluitend, geldt voor het protest in Montgomery en Birmingham dat 'King was made by the People!'

Literatuurlijst

Boeken

- Albert, P.J. Ronald Hoffman ed., *We shall overcome: Martin Luther King, Jr., and the Black Freedom Struggle* (New York 1990).
- Cone, James H., *Martin & Malcolm & America: a Dream or a Nightmare* (New York 1991).
- Eskew, Glenn T., *But for Birmingham: The Local and National Movements in the Civil Rights Struggle* (North Carolina 1997).
- Fairclough, Adam, *To Redeem the Soul of America: the Southern Christian Leadership Conference and Martin Luther King, Jr.* (Georgia 1987).
- Garrow, David J., *Bearing the Cross: Martin Luther King, Jr., and the Southern Christian Leadership Conference* (New York 1986).
- McWhorter, D. *Carry me Home Birmingham, Alabama: The Climactic Battle of the Civil Rights Revolution* (New York 2001).
- Powledge, Fred, *Free at Last* (New York 1991).
- Romano, Renee C. en Leigh Raiford ed., *The Civil Right Movement in American Memory* (Georgia 2006).
- Thornton, J. Mills, *Dividing Lines: Municipal Politics and the Struggle for Civil Rights in Montgomery, Birmingham, and Selma* (Alabama 2006).

Artikelen

- Berg, Manfred, 'King, Martin Luther, Jr.', in: Paul Finkelman ed., *Encyclopaedia of African-American History: 1896 to the Present* (Oxford 2009), 99-107.
- Cha-Jua, Sundiata Keita en Clarence Lang 'The "Long Movement" as Vampire: Temporal and Spatial Fallacies in Recent Black Freedom Studies,' *Journal of African American History* 92, no. 2 (maart 2007), 265-288.
- Clayborne Clarson, 'Civil Rights Reform and the Black Freedom Struggle,' in: *The Civil Rights Movement in America*, ed. Eagles, 23-26 (Mississippi 1986), 19-32.
- Dwyer, Owen J., 'Interpreting the Civil Rights Movement: Contradictions, Confirmation, and the Cultural Landscape', in: Romano, Renee C. en Leigh Raiford ed., *The Civil Right Movement in American Memory* (Georgia 2006), 5-27.
- Garrow, David, 'King, Martin Luther, Jr.', in: Jack Salzman ed., *Encyclopaedia of African-American culture and history* (New York 1996), 1545-1547.

- Garrow, David, 'Martin Luther King, Jr. and the Spirit of Leadership', in: P.J. Albert en Ronald Hoffman ed., *We shall overcome: Martin Luther King, Jr., and the Black Freedom Struggle* (New York 1990), 11-34.
- Hall, Jaqueline Down, 'The Long Civil Rights Movement and The Political Uses of the Past,' *Journal of American History* 91, no. 4 (Maart 2005), 1233-1263.
- Huggins, Nathan, 'Commentary', in: P.J. Albert en Ronald Hoffman ed., *We shall overcome: Martin Luther King, Jr., and the Black Freedom Struggle* (New York 1990), 84-92.
- Lawson, Steven F., 'Freedom Then, Freedom Now: The Historiography of the Civil Rights Movement,' *American Historical Review* 96, no.2 (April 1991), 456-471.
- Morgan, Edward P., 'The Good, the Bad, and the Forgotten: Media Culture and Public Memory of the Civil Rights Movement', in: Romano, Renee C. en Leigh Raiford ed., *The Civil Right Movement in American Memory* (Georgia 2006), 137-166.
- Morris, A. D., 'Birmingham Confrontation Reconsidered. An Analysis of the Dynamics and Tactics of Mobilization', *American Sociological Review* vol. 58, nr. 2 (1993), 621-636.
- Sturm, Douglas, 'Crisis in the American Republic: The Legal and Political Significance of Martin Luther King's "Letter from a Birmingham Jail"', *Journal of Law and Religion* 2, No. 2 (1984), 309-324.
- Thornton, Jeannye, 'Forty years ago, ordinary people made history', *U.S. News & World Report*, 12/11/95, Vol. 119, Issue 23, 52-55.
- Visser-Maessen, Laura, "A Lot of Leaders? Robert Parris Moses, SNCC, and Leadership in the Production for Social Change during the American Civil Rights Movement, 1960-1965." PhD diss., Universiteit Leiden, 2013, 11-14.
- White, John, 'Nixon Was the One: Edgar Daniel Nixon, the MIA and the Montgomery Bus Boycott', in: Brian Ward en Tony Badger ed., *The Making of Martin Luther King and the Civil Rights Movement* (Londen 1996),45-63.

Primaire Bronnen

- King, Martin Luther, Jr., 'Acceptance Speech Nobel Peace Prize 10 december 1964' (versie januari 2014) http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1964/king-acceptance_en.html (17 januari 2014).
- King, Martin Luther, Jr., *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.* ed. Clayborne Carson (New York 1998).
- King, Martin Luther, Jr., 'I have a dream speech', *A Call to Conscience: The Landmark Speeches of Dr. Martin Luther King, Jr.*, ed. Clayborne Carson and Kris Shepard (New York: Warner, 2001).

- King, Martin Luther, Jr., *Letter From a Birmingham Jail* (Birmingham City Jail, 16 april 1963), in: *The Autobiography of Martin Luther King, Jr.* ed. Clayborne Carson (New York 1998), 146-162.
- King, Martin Luther, Jr., *The Papers of Martin Luther King, Jr.* ed. Clayborne Carson (California 1992-2007). Online versie: The Martin Luther King, JR. Research and Education Institute (augustus 2013) <http://mlk-kpp01.stanford.edu/index.php/kingpapers> (oktober 2013).
- King, Martin Luther, Jr., *Stride toward Freedom: The Montgomery Story* (New York 1958).
- Robinson, Jo Ann, *Montgomery Bus Boycott and the Women who started it: the memoir of Jo Ann Gibson Robinson*, ed. David Garrow (Tennessee 1987).

Afbeeldingen

- Afbeelding op de voorkant:

Fotomozaïek zelf samengesteld uit foto's van lokale activisten die in deze scriptie naar voren komen: Jo Ann Robinson, Richard Nixon, Ralph Abernathy, Rosa Parks, Claudette Colvin, Fred Lewis, Fred Gray, Theodore Jemison, Fred Shuttlesworth, Wyatt Tee Walker en James Bevel. Afbeeldingen afkomstig van: The Library of Congress: Images of 20th Century African American Activist: http://www.loc.gov/rr/print/list/083_afr.html (5 januari 2014).

- Afbeelding op pagina 23 door Charles More:

The Digital Journalist, Dirck Halstead ed., (2013)

<http://digitaljournalist.org/issue0309/lm04.html> (20 december 2013).